

Sepedi Leleme la Gae

Pukukgakollo

Theto ya Mphato wa 12

Montshepetšabošego – Mamabolo Mamphoku

Tokelo ya ngwalollo e ileditšwe.

2 | Letl.

LENANEO LA DITENG

Nomoro	Diteng	Letlakala
	Ditumedišo	
1.	Mokgwa wa go šomiša pukukgakollo	
2.	Maele a šupa a go itokišetša go araba Lephephe la Bobedi	
3.	Dintlha tše bohlokwa tša letšatši la tlhahlobo	
4.	Tebelelokakaretšo ya tlhahlobo ya Sepedi Leleme la Gae Lephephe la Bobedi	
5.	Dinyakwa tša bahlahlobi	
6.	Ditlabelatheto/Dithekniki tša theto/Mareo a theto	
7.	Potšišo ye telele ya theto	
8.	Dipotšišo tša ditsopolwa	
9.	Sereto seo se sego sa bonwa	
10.	Mabotšiši a Lephephe la Bobedi	
11.	Leina la puku ya theto: Montshepetšabošego	
12.	Taodišophelo ya morulaganyi	
13.	Theto ke eng?	
14.	Mehola ya theto	
15.	Mehuta ya direto	
16.	Direto tše di kgethilwego	
17.	Tshekatsheko ya sereto ka sereto – Sereto 1 – 12 Mehlala ya dipotšišo tše telele tša direto Mehlala ya dikarabo tša dipotšišo tše telele Mehlala ya dipotšišo tša ditsopolwa tša direto Mehlala ya dikarabo tša dipotšišo tša ditsopolwa	
18.	Mohlala wa sereto se sego sa bonwa	
19.	Rubriki ya go swaya potšišotelele	
20.	Tlotlontšu	
21.	Methopo	

Thobela

Pukukgakollo ye e go thuša go itokišetša tlhahlobo ya mafelelo a ngwaga ya Sepedi Leleme la Gae (HL) ya Dingwalo. Lephephe la Bobedi le akaretša dingwalo tše di latelago: Theto, Padi le Tiragatšo.

Pukukgakollo ye e lebane kgoboketšo ya direkto tša go rulaganywa ke Mamabolo Mamphoku ya go bitšwa Montshepetšabošego.

1. Mokgwa wa go šomiša pukukgakollo

Matsenong a pukukgakollo ye o tla hwetša taodišophelo ya mongwadi, kakaretšo ya direto, mareo a theto, melaetša ya direto gotee le mehlala ya dipotšišo tše telele tša theto, mehlala ya dipotšišo tše kopana le mehlala ya dikarabo ka moka.

O tla fiwa tshedimošo yeo e tla go thušago go kwešiša tše dingwe tša tše di latelago ka botlalo: Mareo a theto – Tshwantšhokgopolo, Poeletšo, Kgethontšu, Metara, Sešura, Sebopego sa ka ntle, Sebopego sa ka gare, Dikapolelo, bj.bj.

Ka morago go tla latela tshekatsheko ya sereto ka sereto, mehlala ya dipotšišo tše telele, mehlala ya dipotšišo tša ditsopolwa le mehlala ya dikarabo.

2. Maele a šupa a go itokišetša Lephephe la Bobedi

- Arola direto ka mehuta ya tšona. Se se tla go thuša go ba le šedi ge o bala direto tše. Khutša ka morago ga go bala sereto se sengwe le se sengwe, pele o e ya go se sengwe.
- Kgonthišiša gore ga go na seo se go tshwentšego moyeng, gore o be le mogopolo wo o fodilego. Se se tla go thuša go kwešiša seo o se balago.
- Badišiša mošomo wa gago makga a mmalwa, ka ge se se tla go thuša gore o se lebale seo o se balago.
- Bala direto letlakala ka letlakala, gore o tsebe diteng tša tšona ka botlalo go tloga mathomong go fihla mafelelong.
- Itlwaetše mekgwa ya maleba ya go araba dipotšišo tše TELELE le tša DITSOPOLWA tša theto o sa lebale go latela ditaelo le tshedimošo.
(Mohlala: Araba dipotšišo tše THARO FELA Karolong ya theto. Potšišo ya 5 ke kgapeletšo).
- Hlokomela kabo ya meputso yeo e abelwago potšišo YE NNGWE le YE NNGWE, gore o tle o kgone go fa dintlha tša maleba ge o araba.

3. Dintlha tše bohlokwa tša letšatši la tlhahlobo ke tše di latelago

- Kgonthišiša gore o tla le ditlabakelo tše di latelago: dipene, diphentshele, selo sa go phumula ge o šaeditše le sebetli sa diphentshele. Ditlabela tše di be maamong a maleba. O se lebale pukwana ya gago ya boitsebišo, le lengwalo la tumelelo ya go ngwala tlhahlobo. Goroga lefelong la go ngwalela iri pele ga ge tlhahlobo e thoma.
- E ya ntlwaneng ya boithomelo pele o thoma go ngwala. Se se tla go thuša gore o se senyegelwe ke nako ye bohlokwa ka go ya ntlwaneng ka nako ya go ngwala.
- Tseba gore o ya go araba dipotšišo dife go tšwa go dikarolo tše tharo tša tlhahlobo ya Lephephe la Bobedi (Theto, Padi le Tiragatšo). Šomiša metsotso ye lesome yeo o e filwego go bala, le go badišiša ditaelo le ditshedimošo ka ga lephephepotšišo leo ka tsinkelo, pele o thoma go ngwala. Bala dipotšišo ka moka tša direto tše o ithutilego tšona pele o dira kgetho.
- Badišiša potšišo YE NNGWE le YE NNGWE ka tsinkelo, gore o be le kwešišo ye e tletšego ka seo se botšišwago le gore o kgone go fa karabo ya maleba. Se se tla go thuša gore o se lobe meputso. Lebeledišiša potšišo o tsebe seo se nyakegago mo go yona. Ntšha mantšutaolo potšišong ye nngwe le ye nngwe pele o araba. O tla hwetša lenaneo la mabotšiši ka mo pukukgakollong ye.
- Laola nako ya gago gabotse. Thoma ka dipotšišo tše bonolo. Lebelela kabo ya meputso godimo ga potšišo ye nngwe le ye nngwe. Se se tla go thuša gore o fe karabo ya maleba, ka mokgwa wo o swanetšego.
- Thekga ditho. Iketle le ge dipotšišo di le bothata. Tšwela pele, o tla kopana le tše o di kgonago. Ge potšišo e go palela, e fete o tla boa go yona ge o na le sebaka.
- Ngwala ka bothakga gore baswayi ba kgone go bala mošomo wa gago.

4. Tebelelokakaretšo ya tlhahlobo ya Sepedi Leleme la Gae: Lephephe la Bobedi

Lephephe le le na le dikarolo tše THARO. KAROLO YA A ke dipotšišo tša Theto, KAROLO YA B ke Padi le Kanegelotšhaba mola KAROLO YA C e le Papadi/Terama/Tiragatšo.

Kgetho ya dipotšišo go KAROLO YA A (Theto) e ka tsela ye: Karolong ye o swanetše go araba dipotšišo TŠE THARO fela. Direto tša go bonwa ke tše nne mola sa go se bonwe e le se tee. Kgetha dipotšišo TŠE PEDI go direkto tša go bonwa gomme sereto sa go se bonwe KE KGAPLETŠO gore o se ngwale.

Nomoro ya potšišo	Mohuta wa potšišo	Meputso
KAROLO YA A: THETO Direto tše di bonwego: Araba dipotšišo TŠE PEDI fela go tše di latelago.		
Potšišo ya 1	Potšišo ye telele	10
Potšišo ya 2	Potšišo ya setsopolwa	10
Potšišo ya 3	Potšišo ya setsopolwa	10
Potšišo ya 4	Potšišo ya setsopolwa	10
LE Sereto seo se sa bonwago (Ke kgapeletšo).		
Potšišo ya 5	Potšišo ya setsopolwa	10

Sereto seo se sa bonwago

Hlokomela: Sereto se ga se tšwe ka pukung ye o e kgethetšwego ya Montshepetšabošego. Mohlahlobi a ka kgetha sereto sefe kapa sefe go tšwa dipukung tše dingwe tša theto go ya ka kgetho le nepo ya gagwe. Ga se kgapeletšo go kgetha sereto pukung ye e kgethilwego.

5. Potšišo ye telele ya Theto

Ke potšišo yeo e ngwalwago ka mokgwa wa taodišo gomme e tšea botelele bja mantšu a magareng ga **200 - 250**. Yona e ngwalwa ka mokgwa wa ditemana, go akaretšwa matseno (tlhalošo ya sererwa), mmele le mafetšo.

Mo go matseno o swanetše go fa tlhalošo ya sererwa seo o tla bego o botšišitšwe ka sona. Mmele o amana le tirišo e lego diteng tšeo di amanago le sererwa. (Efa mehlala go tšwa seretong)

Mohlala: Sekaseka ka fao sereti se dirišitšego tshwantšhokgopolo ka gona go lebeletšwe tshwantšhanyo le tshwantshišo.

Kgonthišiša gore o fa mehlala ka moka yeo e tšwelelago seretong/ditemanathetong tše o di filwego.

Hlokomela: Ga se dipotšišo ka moka tšeo di ka bago le mafetšo.

Potšišo ye e abelwa meputso ye **(10)** gomme yona e swaiwa ka go diriša rubriki. Rubriki ye e dirišwago ge go swaiwa e ka go thuša go tseba seo se nyakegago ge o araba potšišo ye telele. Lebelela rubriki ya go swaya potšišo ye letlakaleng la **79 – 80**.

6. Dipotšišo tša setsopolwa

Ke dipotšišo tšeo di botšišwago go tšwa setsopolweng. O tla fiwa setsopolwa/ sereto/ ditemanatheto, gomme ka fase ga sona o tla hwetša/botšišwa dipotšišo tšeo di amanago le sona. Bontši bja dipotšišo tše bo ithekgile godimo ga dithekniki tša theto go swana le:

- Moko
- Dikapolelo
- Morumokwano– mehuta ya merumokwano
- Metara
- Sešura
- Poeletšo – mehuta ya poeletšo
- Makgethepolelo
- Potšišoretoriki
- Kelelothallo/kgopolokeledi/kgopolotšweledi/entšampemente
- Kgetho ya mantšu
- Molaetša
- Maikutlo
- Moya wo o fokago
- Kgokanyi/tlemanyithalo bj.bj.

Hlokomela: Dipotšišo ka moka tše kopana di botšišwa ka mareo/ditlabela/dithekniki tša theto.

7. Dinyakwa tša bahlahlobi

- Bahlahlobi ba nyaka go bona kwešišo ya gago ye e tseneletšego ka theto, gore sereto se bolela ka eng, sereto se wela mohuteng ofe, dithekniki tšeo di dirišitšwego seretong, bj.bj.
- Bahlahlobi ba nyaka go bona bokgoni bja gago bja go beakantšha tshedimošo yeo e tšwelelago seretong.

Mohlala:

O ka kgopelwa go fa kakaretšo ya dikgopolokgolo tša temanatheto, bj.bj.

- Taetšo ya bokgoni bja gago bja go fa ditlhalošo tša pepeneneng le tša go iphihla tše di lego seretong.

Mohlala:

O ka kgopelwa go fa tlhalošo ya tirišo ya dika le diema.

- Mabokgoni a go tšweletša maikutlo a gago ntle le go tšea lehlakore.

Mohlala:

O ka kgopelwa go fa maikutlo mabapi le diteng tša temanatheto ye e itšego goba sereto ka moka.

- Kgetho ya maleba ya dipotšišo.
- Kwešišo le tsebo ye botse ya ditaelo le tshedimošo lephepheng la tlhahlobo.
- Go nomora dikarabo tša gago go ya le ka moo dipotšišo di nomorilwego ka gona.

8. Mabotšiši a Lephephe la Bobedi

Mabotšiši	Mehlala ya dipotšišo le mantšutaolo	Tlhalošo
Efa Tsopola Bolela Ngwala Hlaloša	Mehlala: Efa tlhalošothwii ya mothalotheho wa ... Mohl. Tsopola lentšu / lefoko ... Tsopola mothalotheho wo o tšweletšago... Ngwala mohuta wa poeletšo ...	Dipotšišo tše di nyaka karabo go tšwa seretong/mothalothehong. Ge o laetšwe go tsopola lentšu, tsopola lentšu e sego mothalotheho/ Ge o laetšwe go tsopola mothalotheho, tsopola mothalotheho e sego temanatheto.
Akaretša Bontšha/ Laetša Nyalantšha Bapetša, Fapantšha/ Swantšha	Bontšha ka moo moreti a dirišitšego thekniki ya potšišoretoriki ... Nyalantšha diteng tša temanatheto ya 1 le molaetša ... Bapetša kgopolo ya mothalotheho wa 1 le mothalotheho wa 8... Fapantšha sekapolelo seo se tšwelelago temanathetong ya ... le yeo e tšwelelago temanathetong...	Dipotšišo tše di nyaka peakanyo ya tshedimošo ye e bonalago gabotse go tšwa temanathetong goba seretong. Ge o laetšwe go akaretša ngwala ka boripana, ka mantšu a gago. Nyalantšha o laetše kamano ya dilo tše pedi. Bapetša - mo o laetša gore dilo tše pedi di fapana ka eng ebile di swana ka eng. (Tšweletša mahlakore a mabedi). Fapantšha - mo o swanetše go laetša gore di fapana ka eng o lebeletše tirišo, bj.bj. Swantšha - mo o swanetše go laetša gore di swana ka eng o lebeletše tirišo, bj.bj.
Hlaloša Na	Hlaloša mebolelwana/ dika/ diema/maikutlo ao a ... Na maikutlo ao a go aparelago ke a mohuta mang...	Dipotšišo tše di nyaka o tšea sephetho go ya ka dintlha tšeo di filwego o šomiša maitemogelo a gago. Hlaloša – Bolela gore mebolelwana ye e ra go reng ka polelo yeo e tlwaelegilego (ya mehleng).
Ahlaahla	Ahlaahla ka fao sereti se dirišitšego sekai ka gona... Go ya ka fao o kwešišitšego sereto se,	Dipotšišo tše di šoma ka kahlolo, Ahlaahla- ngwala dintlha ka botlalo tšeo di nyakegago Go ya ka fao o kwešišitšego - tšweletša

	o bona sereti se atlegile go tšweletša molaetša ... Na maikutlo a gago ke afe mabapi le... Na sereti se atlegile go tšweletša molaetša wa sereto se...	molaetša go ya ka kwešišo ya gago ya sereto Tšweletša maikutlo a gago, o be o fahlele ka mabaka. Dipotšišo tše di mabapi le boikgopolelo, kamego, maikutlo a gago mabapi le diteng tša sereto.
--	---	---

9. Leina la puku: *Montshepetsabošego*

Leina la puku ke “*Montshepetsabošego*”. Ke kgoboketšo ya direkto go tšwa go direkto tša go fapana.

9.1. Theto ke eng?

Ke boikgopolelo bja mongwadi. Ka theto motho o kgona go tšweletša maikutlo ao a tibilego, maikutlo ao a lego boteng teng bja pelo ya gagwe. E ka ba maikutlo a lerato, lethabo, nyamo, pelobohloko, tlhakahlakano, bj.bj. A ka no be mohlomongwe a šitwa go a botša motho yo mongwe fela ka theto a kgona go a tšweletša. Ke mohuta wa “*Oral tradition*”, go no swana le dingwalotšhaba, theto e hlametšwe go retwa e sego go ngwalwa. Go e ngwala go tile ka lebaka la tlhabologo le dithuto tša sebedikelatšatši.

Polelo ya theto ke polelo yeo e khutilego. Ka nako ye nngwe sereti a ka khutela motho yo a mo theeditšego, bjalo ka ge theto e hlametšwe go retwa, goba yo a balago sengwalo sa gagwe. Ke sereti fela se se ka hlalošago seo se bego se rata go se tšweletša, rena bjalo ka basekaseki goba barutwana re ile go šomiša boikgopolelo bja rena go kwešiša boikgopolelo bja sereti.

Khuetšo ya go šomiša polelo thetong e tlišwa ke gore direkto di na le seo se bitšwago Laesentshe ya Boreti (ka Seisimane ke *Poetic License*), yeo e di dumelelago go šomiša leleme goba mantšu go ya le ka fao tšona di ikwago ka gona ge di rata go tšweletša dikgopolo goba maikutlo a tšona.

9.2. Mehola ya theto

- Ka theto sereti se kgona go abelana maikutlo a sona le babadi goba batheeletši. E kwa Mojalefa MJ seretong sa gagwe sa go bitšwa Chris Hani, o tšweletša maikutlo a gagwe mabapi le go bolawa ga Chris Hani, molwelatokologo wa mo Afrika-Borwa.
- Ka theto re kgona go boloka setso le tlhago.
- Ka theto re kgona go tšweletša moya wa lerato. O ka be o rata motho, setšo goba se sengwe le se sengwe seo o ka gopolago ka sona. Selo ge o se rata o tla se reta, ge ngwana a belegwe o a retwa e le go laetša kamogelo ya lerato, ge yo mongwe ka gae a re tlogetše, a hloketše, re a mo reta mohlantši a bolokwa go laetša lerato le tlhompho, ge ngwetši e goroga ka gae re mo gobela ka direkto.
- Go hlatholla tlhago ya dilo le setšhaba.
- Theto e ka šomišwa go ithabiša.

- Go ipelaetša/go ngongorega

Hlokomela: Theto e bapala karolo ye bohlokwa maphelong a rena bjalo ka MaAfrika a nnete. Morutwana o tla nyakišiša ka meholo ye mengwe ya theto.

10. Taodišophelo ya morulaganyi

Mamphoku Mamabolo, yo a tsebegago ka la Lerole, o goletše Segopje, ga Mamabolo, gomme a tsena sekolo sa digotlane sa Sekwala pele a fetela kua Sesoai. O phethile lengwalo la marematlou sekolong se se phagamego sa Bjatlati. Morago ga go phetha lengwalo la marematlou o ile a ithutela lengwalo la Bobegi le Bophatlalatši bja Ditaba le Yunibesithi ya Limpopo. O rile go phetha lengwalo leo a ingwadišetša tikiri ya *Masters in Translation* gona Yunibesithing ya Limpopo mola tše dingwe tša dithuto a di phethile le Yunibesithi ya Foreistata. Ka bomadimabe ga se a kgona go phetha dithuto tša gagwe ka mabaka ao a bego a ka se kgone go a laola.

Mamabolo o šomile bjalo ka morekiši wa kuranta ya Seipone mebileng ya motsesetoropo wa Mankweng. E lego wona mošomo wo o mo dirilego seo e lego sona lehono. O ile a be a fiwa leina la “*Seipone R1*” ka lebaka la lerato leo a bego a na le lona mošomong wo. O be o sa mo leše dihlong. Kuranteng ya *Daily Sun* le gona o šomile bjalo ka mmegi wa ditaba wa go ikema. O šomile gape Seyalemoyeng sa khamphase ya Yunibesithi ya Limpopo bjalo ka motšweletšiphethiši wa lenaneo la dipoledišano la Madireng.

O tsene intastering ya Bogatiši le Bophatlalatši bja dipuku ka ngwaga wa 2010 ge a thwalwa ke Oxford University Press, Gauteng, Midrand a šoma ka Leleme la Sepedi bjalo ka molaodi wa tša borulaganyi. Ngwageng wo o latelago o filwe maikarabelo a go ba molaodi wa protšeke ya ge go ngwalwa le go gatišwa dipuku tša lenanethuto la SEPHOLEKE. O šomile gape Actua Press, Pretoria, bjalo ka Mogatiši wa dipuku tša leleme la Sepedi, Sesotho, Setswana, Tshivenda le Xitsonga ka ngwaga wa 2013. Gabjale ke molaodipharephare wa khamphani ya go gatiša dipuku ya go bitšwa *Masetsebane Production*. Puku ya gagwe ya mathomo ke tiragatšo yeo leina la yona e lego **Mphoa...** E gatišitšwe ka ngwaga wa 1998 la mathomo kua New Delhi, India. E kgethilwe ka go Mamela Afrika Series ka morago ga gore e thope sefoka sa Heinemann. Ke yona puku ye e dirilego gore Mamabolo e be mogale wa pene. Mamabolo o ngwetše dipuku tše mmalwa go akaretšwa le tše:

- **Ya mo lahlša makoko** ya kreiti ya 7 e le puku ya tiragatšo
- **Nna le bona** ya kreiti ya 7 e le puku ya theto
- **Kgotlompong ya leswiswi** ya kreiti ya 9 e le puku ya tiragatšo
- **Ya ka tsela** ya kreiti ya 9 e le puku ya padi
- **Phiriphiswane ga se sešo** ya kreiti ya 9 e le puku ya padi
- **Montshepetšabošego** ya kreiti ya 12 e le puku ya Theto
- **Khupamarama** ya kreiti ya 12 Leleme la Sepedi la Tlaleletšo e le puku ya dikanegelokopana.
- **Mesebe ya khunologo** e le puku ya tiragatšo.
- **Mathadinthako a bophelo le bafsa** e le puku ya kgoboketšo ya dikanegelokopana, bj.bj.

11. Mehuta ya direto

Mohuta wa sereto o ka hlathwa go ya ka diteng goba sebopego. Go na le mehuta ye e latelago ya direto:

a) Thetosello

Ke sereto seo se bolelago ka masetlapelo. Motheeletši, mmadi goba mosekaseki wa sereto sa mohuta wo a ka fela a rothiša meokgo ka lebaka la maikutlo a go kwa bohloko ao a tšwelelago. Moya wo o kgabaganyago ke wa go nyama, ga go bose. Bohloko bjo bo kwewago bo ka no se be bja lehu eupša ya ba bja masetlapelo ao a ka bego a bakilwe ke pula, tladi, kotsi ya sefatanaga, komelelo nageng, bj.bj. Bontši bja direti tša Sepedi di tšweleditše mohuta wo wa sereto ka go kgemetha ka lehu.

b) Thetokanegelo

Mo seretong se sereti se anega ka seo se se bonego, se se boditšwego goba se se badilego. A ka no anega gape le ka seo se mo hlagetšego. Gantši sereto sa mohuta wo le ge e se ka mehla, ga se arolwe ka ditemanatheto.

c) Thetotumišo

Se ke sereto seo se tumišago botswerere, bogoši, bokgoni, goba bonatla bja motho, phoofolo goba selo seo se itšego. Ke wona mohuta wa sereto wo o rwelego histori ya theto lelemeng la Sepedi. Mohuta wo wa theto o ka arolwa ka mehuta ye mebedi e lego thetotumišo ya segologolo le thetotumišo ya sebjalebja/selehono. Thetotumišo ya sebjale e šimologa go thetotumišo ya segologolo, sereti se no itlhamela yona ka ditemanatheto. Sereti se ka tumiša batho, diphoofolo goba dilo.

d) Thetonyefolo/Thetotsholo

Se sereto se a nyefola/sola. Se ka nyefola/sola maitshwaro ao a sego a loka, boikgogomošo, bopelompe, bootswa, boikaketši, bojato, boloi, bj.bj.

Morutwana o tla lemoga gore se ga se mafelelo a nkano ka mehuta ya direto, go sa na le ye mengwe yeo o tla no gahlanago le yona ge o dutše o tšwela pele. Yona e tla tšweletšwa ke diteng.

e) Sonete

Se ke mohuta wa sereto wa moswananoši. Sona se tsebja ka go ba le methalotheto ye lesomenne (14). Se ka arolwa ka ditemanatheto tše pedi go ya go tše tharo go ya ka mohuta wa sonete. *Mohlala*: Sonete ya seisemane e ka arolwa ka ditemanatheto tše di laolwago ke morumkwano, methalotheto ye mebedi ya mafelelo e rungwa go swana, mola ya sentareana

methalotheto ye mebedi ya mafelelo e sa felele go swana. Fa go bolelwa ka lenaneo la morumokwano. Se ke sona se se re tšweleletšago mohuta wa sonete.

Hlokomela: Go sa na le mehuta ye mengwe ya direto:

Liriki, Lehlologelwa, Thetokgethwa, Thetokgwabo, Direto tša kgoro, Direto tša magoši, Thetohistori, bjalobjalo.

12. Direto tše di kgethilwego le mehuta ya tšona

Direto tše di kgethilwego go tšwa kgoboketšong ye ke tše di latelago:

Direto	Sereti	Mehuta ya direto
KE LLELA GO WENA	MOJALEFA M.J.	THETOSELLO
O BE O ADIMILWE	NGAKE M.E.	THETOSELLO
LE IKGBOŠETŠANG?	TAUATSOALA M.J.	THETOTSHOLO
LEŠOKO LA GAGO LE KAE?	MORENA M.W.	THETOTSHOLO
SEBOBOLANE	THOKA R.J.	THETOTUMIŠO YA SEBJALEBJALE
THEKA LE A THUNYA	MAMABOLO MAMPHOKU	THETOTSHOLO
DITLOŠABODUTU	MOROPA M.S.	THETOTUMIŠO YA SEGOLOGOLO
NTLEMOLLENG	MASHILO P.M.	SONETE
MOLLO SETHUMAŠWAKANTLE SEBUTŠWISAKAGARE	MPHASHA L.E.	THETOTSHOLO
O MMAGOBANAKE	MASHILO P.M.	THETOLERATO
TATAGOMATOBO	MOHLAMONYANE J.N.	THETOTUMIŠO YA SEGOLOGOLO
THWAGADIMA	MASENYA L.I.	THETOSELLO

13. Ditlabelatheto/Dithekniki tša theto/Mareo a theto

Hlokomela:

- Ka gare ga theto ga re bolele ka ditemana re bolela ka ditemanatheto
- Ka gare ga theto ga re bolele ka mafoko re bolela ka methalotheto
- Ka gare ga theto ga re bolele ka moreti re bolela ka sereti

- **Sebopego sa sereto**

Sereti ge se sekaseka sereto go lebeletšwe sebopego sa ka gare le sa ka ntle. Sebopego se ka tsela ye:

SEBOPEGO SA KA NTLE	SEBOPEGO SA KA GARE
Ke mokgwa wo sereto se bopegilego ka gona go lebeletšwe ditemanatheto, methalotheto le maswodikga	Ke mokgwa wo sereto se bopegilego ka gona go lebeletšwe diteng tša sereto. Tše ke tše di re tšweleletšago molaetša wa sereto: • Metara le sešura • Poeletšo: Poeletšo ya tumanoši, sekafoko, senoko, poeletšothomi, poeletšophetši, poeletšokgaotši, poeletšontšu, poeletšo ya karolontšu, poeletšo ya tumammogo • Ditlabelatheto: Tshwantšhišo, tshwantšhanyo, mothofatšo, pheteletšo, Onomatopia, phetolaina, makgethepolelo, sekai, phefelo, oksimorone • Tlogelo • Morumokwano • Dika le diema • Maswaodikga • Tshwantšhokgopolo

SEBOPEGO SA KA NTLE	SEBOPEGO SA KA GARE
	Kgetho le tirišo ya mantšu

Sebopego sa ka ntle sa theto

Ditemanatheto

Re lebelela palo ya ditemanatheto ka gare ga sereto. Ditemanatheto di tsebja ka maina ao a latelago:

Temanatheto ya methalotheto ye mebedi – Khapolete (Sonete ya Seisemane fela)

Temanatheto ya methalotheto ye meraro – Tripolete/thesete

Temanatheto ya methalotheto ye mene – Khwatereine/khwanthete

Temanatheto ya methalotheto ye mehlano - Khwinthete

Temanatheto ya methalotheto ye tshelela - Sesethete

Temanatheto ya methalotheto ye šupa – Sepothete

Temanatheto ya methalotheto ye seswai – Oktheibi/okothete

Mohlala:

NTLEMOLLENG – MASHILO P.M.

- 1 Le mpelege ya lena melao ka latela
- 2 Ka thari ya kgokong la nkhumela mameno
- 3 Kgetleng tša lena bokatlou ka le golela,
- 4 Ka ba yo mongwe wa dirotholana faseng leno.

- 5 Mešomo lapeng ka šoma go ya ka makgethe,
- 6 Pušo ke theeditše ya lena Mme mmelegi;
- 7 Eupša thuto ga le mphe le ntsene kgwethekgwethe,
- 8 Mahlatse le nkuna ona gore ke se be molemogi.

- 9 Ka nyalo le ntlemeletše ke a hlaka
- 10 Gobane ka yona ke rapeletša bophelo,
- 11 Ebile ka yona ke imelwa ke bophelo,
- 12 Ke phela bja majaditala ganateng la sehlakahlaka.

- 13 Hlee ...ntlemolleng ke tšweng ka difata!
- 14 Ke tšweleng ka ntle go yo fatafata.

[Letl. 120 – 121]

Sereto se se bopilwe ka ditemanatheto tše nne, ditemanatheto tše tharo tša mathomo, di bopilwe ka methalotheto ye mene ye mene yeo e bitšwago dikhwatreine mola temanatheto e tee ya mafelelo e bopilwe ka methalotheto ye mebedi yeo e bitšwago khapolete.

Methalotheto

- Re lebelela palo ya methalotheto
- Botelele bja methalotheto – ye mekopana, ya magareng le ye metelele

Mohlala:

NTLEMOLLENG – MASHILO P.M.

- 1 Le mpelege ya lena melao ka latela
- 2 Ka thari ya kgokong la nkhumela mameno
- 3 Kgetleng tša lena bokatlou ka le golela,
- 4 Ka ba yo mongwe wa dirotholana faseng leno.
- 5 Mešomo lapeng ka šoma go ya ka makgethe,
- 6 Pušo ke theeditše ya lena Mme mmelegi;
- 7 Eupša thuto ga le mphe le ntsene kgwethekgwethe,
- 8 Mahlatse le nkuna ona gore ke se be molemogi.
- 9 Ka nyalo le ntlemeletše ke a hlaka
- 10 Gobane ka yona ke rapeletša bophelo,
- 11 Ebile ka yona ke imelwa ke bophelo,
- 12 Ke phela bja majaditala ganateng la sehlakahlaka.
- 13 Hlee ...ntlemolleng ke tšweng ka difata!
- 14 Ke tšweleng ka ntle go yo fatafata.

[Letl. 120 - 121]

Poeletšo

Ke ge lentšu/seripa sa lentšu/tumanoši/tumammogo/senoko/sekafoko se boeditšwe ka gare ga mothalotheho/temanatheto. Go na le mehuta ye mmalwa ya poeletšo:

Poeletšothomi

Ke ge lentšu/tumanoši/tumammogo/senoko/sekafoko se se itšego se boeditšwe mathomong a methalotheto ya go šalana morago temanathetong.

Mohlala:

KE LLELA GO WENA – MOJALEFA M.J.

- 1 Ke tšere mašego a makgolokgolo,
- 2 Ke hlabile fase ka khuru;
- 3 Ke feditše masegare a masomesome,
- 4 Ke itimile tšohle ka thapelo;
- 5 Pelo ya ka e šulafetše šulafadifadi!

[Letl. 48 - 49]

Poeletšofelo/phetši

Ke ge methalotheto ya go latelana e rungwa ka lentšu la go swana methalothetong yeo e latelanago.

Mohlala:

NTLEMOLLENG – MASHILO P.M.

- 9 Ka nyalo le ntlemeletše ke a hlaka
- 10 Gobane ka yona ke rapeletša **bophelo**,
- 11 Ebile ka yona ke imelwa ke **bophelo**,
- 12 Ke phela bja majaditala ganateng la sehlakahlaka.

[Letl. 120 - 121]

Poeletšogare

Ke ge lentšu/tumanoši/tumammogo/senoko se se itšego se boeeditšwe mo gare, methalothetong ya go latelana temanathetong e tee.

Mohlala:

THWAGADIMA – MASENYA L.I.

- 1 E nkamogile thwagadima ga **go** sedirwa,
- 2 E nkamogile **go** šetša go ithwala megono, **o be a sa** ntebana.
- 3 Seo se sa felego se a hlola , **o be a sa** ntebana,
- 4 Ga go tsela ye nngwe bohle re leetong,
- 5 Gobane bohle re tša mafiša go leno lefase,
- 6 Seo se nolago moko ke gore go fihla mang le pele.

[Letl. 147 - 148]

Poeletšo ya senoko

Ke ge senoko se boeeditšwe gantši go feta tše dingwe ka gare ga mothalotheo go gatelela kgopolo.

Mohlala:

DITLOŠABODUTU – MOROPA M.S.

- 1 Ngwageng wa seketemakgolosenyanemasomeseswaitee,
- 2 Thagaletswalo tshehlana kutwana
- 3 E wele kalana madibeng a badimo.
- 4 Ke Kubjane Nogwane wa Mooka
- 5 Ngwato Morwkgomo le dinao tša mosepedi,
- 6 Lethabo ya ba nyakalalo –

[Letl. 104 - 105]

Poeletšo ya sekafoko

Ke ge sekafoko se boeeditšwe methalothetong ye mebedi ya go latelana.

Mohlala:

DITLOŠABODUTU – MOROPA M.S.

1. Ngwageng wa seketemakgolosenyanemasomeseswaitlhano
2. Senatla ntshororo leitšibolo lekgeswa,
3. Motho wa kgobe kgoši ya Majeremane –
4. Ya ba lethabo go Ngwato Morwakgomo,
5. Ke Selauwane Phathudi selaolamekome.
6. Ke thabangkamoka batho re thabile,
7. **Go hlokege le wa** mmapelwanasekgopi,
8. **Go hlokege le wa** go bona kwata leihlong.

[Letl. 104 - 105]

Poeletšo ya kgopolo

Kgopolo ye e itšego e boeeditšwe mothalotheo go tliša kgatelelo.

Mohlala:

THEKA LE A THUNYA - MAMABOLO M.

- 1 Ditšhidi le ditšhemo tša matšhekge mahloko a ka a di pshirile
- 2 Gobane motšhaotšhele ke a ripitla,
- 3 Lerato le ila motlalo ka ntaka ya leihlo **ke fahlogetše**,
- 4 Ga le na mmala le bjalo ka ba bošego **ke bone**,

- 5 Buša pelo re thomolle bophelo fase hle!
- 6 Tlaa re boelantšhwe ke tšhimama mohlomongwe ke tla fola

[Letl. 52]

Kgopolo ya go lemoga /elelwa seo lerato e lego sona e boeeditšwe mothalotheong go gatelela.

Poeletšo ya karolontšu:

Ke ge senoko goba dinoko tše di bopago karolo ya lentšu di boeeditšwe, mothalotheong.

Mohlala:

NTLEMOLLENG – MASHILO P.M.

- 1 Mešomo lapeng ka šoma go ya ka makgethe,
- 2 Pušo ke theeditše ya lena **Mme mmelegi**;
- 3 Eupša thuto ga le mphe le ntsene kgwethekgwethe,
- 4 Mahlatse le nkuna ona gore ke se be molemogi.

[Letl. 120 - 121]

Poeletšo ya tumanoši

Ke ge tumanoši ye e itšego e boeeditšwe gantši go feta tše dingwe mothalotheong o tee go tšweletša mošito/moretheto.

Mohlala:

O BE O ADIMILWE – NGAKE M.E.

- 1 **O** be **o** adimilwe, **o** se wa fiwa,
- 2 Ke wena o itišitšego motlwae
- 3 Wa gore o filwe, ga se wa adingwa.

- 4 Phumola phoka' badimo marameng;
- 5 O ikhomotše ka la go re: "Mong 'a ka
- 6 **O** be **o** nkadimile, **o** se **o** mphe."

- 7 O ile Pheladi yo mosehla le diatla,
- 8 Bone la masogana kgadikgolo;
- 9 O ile o latetše kgaetšedi tšagwe.

(Letl. 69 - 70)

Poeletšofelo

Poeletšo ya mantšu e bonala temanathetong ka mokgwa wa go kgaola methalotheto ye mebedi/meraro ya go thoma ka go swana. Re ka re mothalotheo wa 1 o kwana le wa 4, e kgaotšwe ke methalotheto ye 2 yeo e sa kwanego le yona.

MOLLO SETHUMAŠWAKANTLE SEBUTŠWIŠWAKAGARE - MPHASHA L.E.

- 1 **A** tšea mengwagangwaga go butšwa mateng
- 2 Go lekola ge a butšwitše go pala go pala,
- 3 Dingaka mola a swele di tla a utolla,
- 4 **A** khwamoga moya o tšwa nameng.

[Letl. 113 - 114]

Poeletšopotlanyi

Poeletšo ya mantšu e bonala temanathetong ka mokgwa wa go putla mothalotheo o tee. Re ka re mothalotheo wa 1 o kwana le wa 3, go putlilwe mothalotheo wa 2 wo o sa kwanego le yona.

Mohlala:

NTLEMOLLENG – MASHILO P.M.

- 1 Le mpelege ya lena melao ka latela
- 2 **Ka** thari ya kgokong la nkhumela mameno
- 3 Kgetleng tša lena bokatlou ka le golela,
- 4 **Ka** ba yo mongwe wa dirotholana faseng leno.

[Letl. 120 - 121]

Potšišoretoriki

Ke potšišo yeo sereti se e botšišago e sa nyake karabo. Potšišo ye sereti se e botšiša se dutše se tseba karabo ya yona, nepo e le go gatelela kgopolo ye e itšego.

Mohlala:

SEBOBOLANE - THOKA R.J.

- 1 **O** kgona bjang wena sebobolane?
- 2 **O** kgona bjang go bolela o le noši?
- 3 **Gona** go ba mantikinyane o kgona bjang
- 4 **Etšwe** o se na molomo le matsogo?

[Letl. 92]

Hlokomela: Potšišoretoriki nakong ye nngwe e tšwelela go se na leswaopotšišo. Sereti se ka diriša lebotšiši leo le itšego.

Kelelothalalo/Kgopolokeledi/Kgopolotšweledi/Entšampamente

Ke ge kgopolo ye e itšego ya mothalotheto e fetela mothalothetong wa go latela. Nakong ye nngwe ga e felele mothalothetong wa bobedi fela, temanatheto ka moka e ka ba le kelelothalalo.

Mohlala:

LEŠOKO LA GAGO LE KAE? – MORENA M.W.

- 1 Ka wena metse ke matoko,
- 2 Ka wena re lobile maloko,
- 3 Lešoko la basadi ga o nalo,
- 4 **Mereba le megabaru o na le tšona**
- 5 **Le ge o tswetšwe o se natšo, o itoketše,**
- 6 O di šušukile ka ya rena mehlahlarego.

[Letl. 81 - 82]

Kgopolo ya go ba le mereba le megabaru ga sethunya e fetela mothalothetong wa go latela wa go re sethunya ga se se hlangwe le tšona.

Hlokomela: Kelelothalalo/kgopolokeledi/kgopolotšweledi/entšampamente ga re e bone re a e kwa. Le ge go ka ba le fegelwana goba sekafegelwana mafelelong a mothalotheto, ge e le gona e tla no kwagala.

Kgetho le tirišo ya mantšu

Ke tirišo ya mantšu ka mokgwa wo e sego wa setlwaedi go tšweletša kgopolo/dikgopolo.

Mohlala:

THWAGADIMA – MASENYA L.I.

- 1 E nkamogile mphufutšo wa theka la ka,
- 2 E ile e nkamoga gwa hloka mokgoši gwa tamiša seetša,
- 3 Ya o latswa khulong e **roroma** e rarela le ngwako,
- 4 Ya phetha ka go o kgaola molala
- 5 E dutše e latswa **magalagapa** a ngwako e se na taba,

27 | Letl.

6 E eja bogale e ganetšabahlakodiši go tsena.

[Letl. 147 - 148]

Roroma – Go lauma ga mollo ntlo ka moka

Magalagapa – E latswitše go tloga tlhakeng ya ntlo

Hlokomela: Kgetho le tirišo ya mantšu e ka tšweletša dikgopolo, maikutlo, tshwantšhokgopolo, bj.bj. Mohlahlobi o tla go hlahla ntlheng ye, mohlala: A ka re laetša ka fao sereti se dirišitšego kgetho ya mantšu go tšweletša maikutlo/tshwantšhokgopolo ka gona seretong se.

Mainatheto

Ke maina a go ikgetha a theto ao sereti se a dirišago seretong. Ona a hwetšwa kudu diretong tša thetotumišo ya segologolo.

Mohlala:

DITLOŠABODUTU – MOROPA M.S.

- 1 Ngwageng wa seketemakgolosenyanemasomeseswaitlhano
- 2 **Senatla ntshororo** leitšibolo lekgeswa,
- 3 Motho wa kgobe kgoši ya Majeremane –
- 4 Ya ba lethabo go **Ngwato** Morwakgomo,
- 5 Ke Selauwane Phathudi selaolamekome.
- 6 Ke thabangkamoka batho re thabile,
- 7 Go hlokege le wa mmapelwanasekgopi,
- 8 Go hlokege le wa go bona kwata leihlong

[Letl.104 - 105]

Tshwantšhokgopolo

Ke go bona seo sereti se se tšweletšago ka leihlo la kgopolo. Sereti se re bopela seswantšho sa seo se se tšweletšago ka tirišo ya dikapolelo, dika, diema, kgetho le tirišo ya mantšu le diripa tše dingwe tša polelo.

Mohlala:

Temanathetong ye sereti se dirišitše setlabelatheto sa mothofatšo temanathetong ya 3 go tšweletša seswantšho sa gore batho ba hlokofala ka bontši ka lebaka la sethunya.

LEŠOKO LA GAGO LE KAE? – MORENA M.W.

- 1 Ge e le mobu o o fetošitše sejagobe
- 2 Mola re tseba sejagobe e le wena,
- 3 Ka wena lefase le tletše bahlolo,
- 4 Ka wena re na le bahlologadi,
- 5 Ka wena metse e tletše ditšhiwana,
- 6 Ka wena lefase le tletše ditšhiololo.

[Letl. 81 - 82]

Morumokwano

Ke kwano ya medumo/dinoko mafelelong a methalotheto ye mebedi. Go na le mehuta ye mmalwa ya merumokwano e lego:

Morumokwanoputla/putlanyi

Senoko se se rumago mothalotheo wa 1 se swana le senoko se se rumago mothalotheo wa 3 mo temanathetong.

Mohlala:**NTLEMOLLENG – MASHILO P.M.**

- 1 Le mpelege ya lena melao ka latela
- 2 Ka thari ya kgokong la nkunela mameno
- 3 Kgetleng tša lena bokatlou ka le golela,
- 4 Ka ba yo mongwe wa dirotholana faseng le no.
- 5 Mešomo lapeng ka šoma go ya ka makgethe,
- 6 Pušo ke theeditše ya lena Mme mmelegi;
- 7 Eupša thuto ga le mphe le ntsene kgwethekgwethe,
- 8 Mahlatse le nkuna ona gore ke se be molemogi.

[Letl. 120 - 121]

Morumokwakgaotši

Senoko se se rumago mothalotheo wa 1 se swana le senoko se se rumago mothalotheo wa 4 mo temanathetong.

Mehlala:**NTLEMOLLENG – MASHILO P.M.**

- 1 Ka nyalo le ntlemeletše ke a hlaka

- 2 Gobane ka yona ke rapeletša bophelo,
- 3 Ebile ka yona ke imelwa ke bophelo,
- 4 Ke phela bja majaditala ganateng la sehlakahlaka.

[Letl. 120 - 121]

MOLLO SETHUMAŠWAKANTLE SEBUTŠWIŠWAKAGARE - MPHASHA L.E.

- 5 A tšea mengwagangwaga go butšwa mateng
- 6 Go lekola ge a butšwitše go pala go pala,
- 7 Dingaka mola a swele di tla a utolla,
- 8 A khwamoga moya o tšwa nameng.

[Letl. 113 - 114]

Morumokwanobedi

Ke ge mantšu a mabedi methalothetong ya go latelana soneteng a rungwa go swana.

Mohlala:

NTLEMOLLENG – MASHILO P.M.

- 1 Le mpelege ya lena melao ka latela
- 2 Ka thari ya kgokong la nkhumela mameno
- 3 Kgetleng tša lena bokatlou ka le golela,
- 4 Ka ba yo mongwe wa dirotholana faseng leno.
- 5 Mešomo lapeng ka šoma go ya ka makgethe,
- 6 Pušo ke theeditše ya lena Mme mmelegi;
- 7 Eupša thuto ga le mphe le ntsene kgwethekgwethe,
- 8 Mahlatse le nkuna ona gore ke se be molemogi.
- 9 Ka nyalo le ntlemeletše ke a hlaka
- 10 Gobane ka yona ke rapeletša bophelo,
- 11 Ebile ka yona ke imelwa ke bophelo,
- 12 Ke phela bja majaditala ganateng la sehlakahlaka.
- 13 Hlee ...ntlemolleng ke tšweng ka difata!
- 14 Ke tšweleng ka ntle go yo fatafata.

30 | Letl.

Morumokwanotia:

Ke ge senoko le seripa di boeeditšwe mo mantšung a go se swane ka sebopego mafelelong a mothalotheo. Ntlheng ye ditumanoši tšeo di tlogo pele ga senoko gammogo le senoko di a swana (ditumanoši le dinoko di a swana)

Mohlala:**KE LLELA GO WENA – MOJALEFA M.J.**

- 1 Ke tau mang ye lena ge le di bona?
- 2 Ge eba thapelo ya ka e bile seo,
- 3 Aowa Morena, a a fole –
- 4 A fole bjalo ka ge ke lletše go Wena!
- 5 Ke sa llela go Wena Morena!

[Letl. 48 – 49]

Moko

Ke kgwekgwe ya sereto.

Molaetša

Ke thuto ye sereti se ratago go e fihliša go babadi/batheeletši ba sereto.

Moya wo o fokago/Atmosfere:

Ke seemo seo se renago ka gare ga sereto go lebeletšwe diteng tša sona.

Maikutlo

Ke ka mkgwa wo mmadi wa sereto a ikwago ka gona ge a bala sereto gomme a be a kgona go akanya ka fao sereti se ikwago ka gona. Go na le maikutlo a sereti le maikutlo a mmadi. Maikutlo a a ka swana goba a fapana.

Hlokomela: Maikutlo a barutwana a tla fapana go ya le ka kwešišo ya diteng tša sereto.

Tshwantšhanyo

Ke mo go bapetšwago dilo tše pedi tšeo di sa swanego. Tshwantšhanyo e tsebja ka: bjalo ka, boka, eke ke, o kare ke, nke ke, bj.bj.

Mohlala:

NTLEMOLLENG – MASHILO P.M.

- 1 Le mpelele ya lena melao ka latela
- 2 Ka thari ya kgokong la nkhumela mameno
- 3 **Kgetleng tša lena bokatlou ka le golela,**
- 4 Ka ba yo mongwe wa dirotholana faseng leno.

[Letl. 120 - 121]

Sereti se bapetša ka mokgwa woo se ilego sa theeletša batswadi sa ba sa dira dilo ka moka tšeo a bego a swanetše go di dira go swana le go tsena sekolo go fihla kgole.

Tshwantšhišo

Ke ge sereti se bapetša selo se sengwe le se sengwe. Tshwantšhišo e tsebja ka 'Ke' le 'O'

Mohlala:

Sereti se swantšha seyalemoya le khunkhwane ye e bitšwago sebobolane ka ge e tla bobola e dutše felo gotee.

SEBOBOLANE – THOKA R.J.

- 1 O kgona bjang wena **sebobolane**?
- 2 O kgona bjang go bolela o le noši?
- 3 Gona go ba mantikinyane o kgona bjang
- 4 Etšwe o se na molomo le matsogo?

[Letl.192]

Tlemanyithalo/Kgokanyi

Ke ge lentšu le ruma mothalotheo ebile le thoma mothalotheo wa go latela. Mohola wa yona ke go tlemagantšha methalotheo ntle le go diriša makopanyi nepokgolo e le go gatelela kgopolo ye e itšego.

Mohlala:

DITLOŠABODUTU – MOROPA M.S.

- 1 Ngwageng wa seketemakgolosenyanemasomeseswaitee,
- 2 Thagaletswalo tshehlana kutwana
- 3 E wele kalana madibeng a badimo.
- 4 Ke Kujane Nogwane wa Mooka
- 5 Ngwato Morwakgomo le dinao tša mosepedi,
- 6 Lethabo ya ba **nyakalalo** –
- 7 **Nyakalalo** ya go thabela leitšibolo,
- 8 Kujane' a Botosi bja Pheladi.

[Letl. 104 – 105]

Mothofatšo

Selo seo e sego motho se fiwa dika tša bomotho.

Mohlala:

Se bolaya batho ka bontši mola e se motho (ke sejagobe)

LEŠOKO LA GAGO LE KAE – MORENA M.W.

- 1 Ge e le mobu o o fetošitše sejagobe
- 2 Mola re tseba sejagobe e le wena,
- 3 Ka wena lefase le tletše bahlolo,
- 4 Ka wena re na le bahlologadi,
- 5 Ka wena metse e tletše ditšhiwana,
- 6 Ka wena lefase le tletše ditšhiololo.

[Letl. 81 - 82]

Ela hloko: Ditemanathetong tša sereto se ka moka, sethunya se mothofaditšwe.

Kemedi

Selo se sengwe se emela se sengwe.

Mohlala:

Khunkwane ye e bitšwago sebololane e emela seyalemoya go ya le ka mokgwa wo e lloga ka gona.

SEBOBOLANE – THOKA R.J.

- 1 O kgona bjang wena sebobolane?
- 2 O kgona bjang go bolela o le noši?
- 3 Gona go ba mantikinyane o kgona bjang
- 4 Etšwe o se na molomo le matsogo?

[Letl. 92]

Sekai

Sereti se diriša selo se sengwe go kaya/šupa se sengwe.

Mohlala:

Sebešwa se kaya/šupa sekerete/ motšoko.

MOLLO SETHUMAŠWAKANTLE SEBUTŠWIŠAKAGARE – MPHASHA L.E.

- 1 Sebešwa ke se tee mollong wo,
- 2 Ka go tuka le go tupa ga se na matepe,
- 3 Ya go thoma mollo pampiri ga e nyakege,
- 4 Ge e le kapeelo yona e a makatša.

[Letl. 113 – 114]

Phefelo/pebofatšo

Tšhomišo ya polelo ya go hlomphe go efoga ya maroga le ya go befa.

Mohlala:

Sereti se dirišitše faroborutho sebakeng sa leina leo le ka kwagalago eka ke lehlapa go motheeletši.

LE IKGOBOŠETŠANG – TAUATSOALA M.J.

- 1 A masogana mahlo a tsepeletše **faroborutho** go phadima leboelela,
- 2 Le tsatsanka le mebila mebele le rekiša dikata di iphe,
- 3 Le hlwe le hidinya llo sa ge ba iphile kganthe le ba gokile.
- 4 Batswadi malapeng ge ba kgalema makgalemele le itire dimpšhe,
- 5 Batswadi ka a go bola mae le ba gaše ka mebinikaparo.
- 6 Le lengwe la matšatši masogana a tla le upa bokaboraga,
- 7 Ka malapeng le gorošitše tlogolwana di sena borragotšona.

[Letl. 76 - 77]

Dibokantšu

Ke mantšu ao a bopilwego ka diripa tše pedi goba go feta tša polelo.

Mohlala:

TATAGO MATOBO – MOHLAMONYANE J.N.

- 1 Ke motho wa boBjalwe le Magetle Nkgaruba' bokgoši,
- 2 Ke motho a bokatakatang ka sa morago mafšega
- 3 Ge e le rena mereleba re šotoka ka lerumo ka seatleng,
- 4 Ke **manyalaahlala** sogana la tedu e tee,
- 5 Mosadi ke hladike Mopedi wa kua Malahleng,
- 6 Mosadi ke nyetše ngwana wa **baanatau** ya legola,
- 7 Ngwana tswalwa ke batho ba moriri le hlogo,
- 8 Kgarebe ya ledumedišego **mmagomošomo** a feletše,
- 9 Kgonthe mahlatse ga a phuthelwe ka kobo Batau.

[Letl. 135 - 136]

Kgakantšho

E šomišwa go nyenyefatša dilo tšeo ka tsebo e sego tše nnyane

Mohlala:

THWAGADIMA – MASENYA L.I.

- 1 Go a bokubu le bokwena mmamoratwa o boile,
- 2 A boa a nkgobatheletše lesogana la kgarana ya **ntotomana**,
- 3 Sogana la mahwafana a **maphethephešana**,
- 4 Sogana la mahlwana a **dinaletšana**,
- 5 A go kgabišwa ke Mmopi ka dinkwana tša go **buleganyana**,
- 6 Ka morišana wa go okamela phatlanyana ya **mphaphašana**.

[Letl. 147 - 148]

Kgakantšhano

Ke mothalotheo wo o kwalago nke o a ikganetša.

Mohlala:

MOLLO SETHUMAŠWAKANTLE SEBUTŠWIŠAKAGARE – MPHASHA L.E.

- 1 Go hlwa o se momile tlogela o tla thušega,
- 2 **Muši o ka se go nkgele wa re nkgele**,
- 3 Tše di ka se swego ke diaparo le mašelakgabiši,
- 4 Bophelo o ka se iphokoletše, o tla ikokeletša.

Pheteletšo

Sereti se godiša se sengwe ka lebaka.

Mohlala:**THWAGADIMA – MASENYA L.I.**

- 1 Bja pudi bo tšwa tlhakong, bo tla ntlhwaila ke hlakile,
- 2 Gobane mogopolong go selaganya sa wona sefahlego,
- 3 Bja re bo ntlhwaila ya ba kgopolo e lapile wa go ntšha leleme,
- 4 Megokgo e eletše wa go tlatša dikgamelo le dikgamelwana,**
- 5 Malaong ka tsupelela madibeng e sego a bokubu,
- 6 E le moro wa hlogo mahlolwakethwagadima.

[Letl. 147 - 148]

Tlogelo

Ke setlabelatheto se se bonalago ge go na le seo se tlogetšwego lentšung. Go ka tlogelwa hlogo ya lentšu goba karolo ye nngwe ya lentšu. E ka lemogwa gape le ka tirišo ya leswao la lenalana.

Mohlala:**TATAGOMATOB - MOHLAMONYANE J.N.**

- 1 “Kgomo e a tshwa! “
- 2 “E gangwa ke mang?”
- 3 “E purutlwa ke nna Ramotlogelo marekathipa ka mahlo,
- 4 Ke Kwenya ye kgolo tatagoMatobo,
- 5 Ke monyanana wa boDire le **Lefetlana ‘ a bophelo,**
- 6 Ke **phetšane ‘a Motshela** morwarragoMatlale,
- 7 Ke motlogolo wa Matile le Modise Mmamaraba,
- 8 Ke motswala’ **Swanyane’ a boNtlepo** le Tshipane,
- 9 Koma ke botše le Maphaswana thaka tša Rahlagane,
- 10 Ke ditetšwe ke baditi boMaphowe le Ntsowe a boPule,
- 11 Marumo ke fahlagantšhitše a bo Tshipane le Molefe.

[Letl. 135 - 136]

Thaladi

Ke mohuta wa leswao leo le laetšago gore kgopolo ya mothalotheo ga se e felele e tšwela pele mothalotheo wa go latela.

Mohlala:

DITLOŠABOTUDU – MOROPA M.S.

- 1 Ngwageng wa seketemakgolosenyanemasomeseswaitee,
- 2 Thagaletswalo tshehlana kutwana
- 3 E wele kalana madibeng a badimo.
- 4 Ke Kubjane Nogwane wa Mooka
- 5 Ngwato Morwkgomo le dinao tša mosepedi,
- 6 Lethabo ya ba nyakalalo –
- 7 Nyakalalo ya go thabela leitšibolo,
- 8 Kubjane' a Botosi bja Pheladi.

[Letl. 104 – 105]

14. Tshekatsheko ya sereto ka sereto

SERETO SA 1

KE LLELA GO WENA – MOJALEFA M.J.

(Mothopo: www.raisingchildren.net.au)

- 1 Ke tšere mašego a makgolokgolo,
- 2 Ke hlabile fase ka khuru;
- 3 Ke feditše masegare a masomesome,
- 4 Ke itimile tšohle ka thapelo;
- 5 Pelo ya ka e šulafetše šulafadifadi!
- 6 Re be re phaphula le nagalegopagopane,
- 7 Re eja ditala bjalo ka pudi,
- 8 Re enwa re sa fetša meroto,
- 9 Kholofedišo ra beelwa pelwanatšhwaana.
- 10 Legare ka mašomapeolo la sega
- 11 Sesego, sesego sa gona ka goma ka dithama;
- 12 Diphilisi ra komišwa bobedi, gona fao
- 13 Kholofedišo le gona ya ba kholofedišo.

- 14 Re rile go bona lebalana le fetile,
 15 Lethabo la kaka lethabo,
 16 Meduduetšo ya goma ka dithaba
 17 Ya swara le legodimo ka diatla.
- 18 Kgwedisenyane ya hloka swele;
 19 Go phadilwe ke go goma tseleng;
 20 A latolwa le ke mmagongwana:
 21 Ke motho mang wa leihlo phatleng?
- 22** Ke tau mang ye lena ge le di bona?
 23 Ge eba thapelo ya ka e bile seo,
 24 Aowa Morena, a a fole –
 25 A fole bjalo ka ge ke lletše go Wena!
 26 Ke sa llela go Wena Morena!

[Letl. 48 – 49]

- **Tlotlontšu**

Šulafetše – o nyamile
 Phaphula – go sepela le naga o sa tsebe mo o yago
 Nagalegopagopane – naga ya kgole
 Ditla – ke dijo tša go se jege/ lewe ke batho
 Pelwanatšhwana – go thabišwa le go holofela gore go tla loka
 Mašomapeolo – go šomiša legare la go beola
 Kgwedisenyane – dikgwedi tše senyane
 Latolwa – go phegwa
 Mašego a makgolokgolo – lebaka le le telele
 Hlabile fase ka khuru – go rapela
 Masegare a masomesome – lebaka le le telele
 Šulafetše – sereti ga se natefelwe/ ipshine ka selo
 Šulafadifadi – go kwa bohloko kudu
 Nagalegopagopane – go sepela metse le metsana
 Phaphula – sereti se be se sepela se eta se nyaka thušo
 Pelwanatšhwana – go ba le tshepo/ go holofela gore dilo di tla loka
 Go bona lebalana le fetile – mosadi wa sereti o ile a ima

Meduduetša – mekgolokwane ye e hlabjago ge go thabilwe
Go goma tseleng – go senyega ga leumo pele lebaka le fela

- **Tabakgolo/kgwekgwe**

Sereti se llela go Modimo morago ga gore ba tšee lebaka le letelele ba rapela e le ge ba kgopela ngwana gomme a ba fa ngwana wa go se itekanele, wa leihlo phatleng.

- **Kakaretšo**

Go retwa ka banyalane bao ba tšerego nako ye telele ba rapela Modimo ba mo kgopela ngwana. Sereti le mosadi wa gagwe ba ile ba ya dingakeng tša setšo le tša sekgowa gore ba holege. Mafelelong mosadi o ile a ba mmeleng gomme gwa ba le lethabo ka lapeng. Lethabo leo le ile la fetoga manyami ka ge mosadi a ile a belega ngwana wa go se itekanele. Bjale baratani ba ba kgopela Modimo gore a fodiše ngwana ka ge a kgonne go ba šegofatša ka yena.

- **Mohuta wa sereto**

Sereto se ke thetosello. Sereti se llela go Modimo morago ga gore ba tšee lebaka le letelele ba rapela e le ge ba kgopela ngwana gomme a ba fa ngwana wa go se itekanele, wa leihlo phatleng.

Tshekatsheko ya sereto

- **Kelelothalalo / Entšampamente/ Kgopolotšweledi/Kgopolokeledi**

Mohlala:

Methalothetong ya 1 le 2

Ke tšere mašego a makgolokgolo,

Ke hlabile fase ka khuru;

Kgopolo ya gore sereti se tšere lebaka le letelele e tšwela pele mothalotheong wa go latela go laetša gore o be a rapela.

Kgopolo ya gore sereti le molekane wa sona ba tšere nako ye kae ba rapelela go ba le ngwana e thomile mothalotheong wa pele ya felela mothalotheong wa go latela.

- **Poeletšothomi**

Mohlala:

Methalotheto ya 1 - 4

“Ke tšere mašego a makgolokgolo,

“Ke hlabile fase ka khuru;

“Ke feditše masegare a masomesome,

“Ke itimile tšohle ka thapelo;

- **Poeletšontšu**

Mohlala:

Mothalotheto wa 11

Sesego sesego sa gona ka goma ka dithama;

Mohlala:

Mothalotheto wa 13

“Kholofedišo le gona ya ba **kholofedišo.**”

- **Tlemanyithalo/kgokanyi**

Mohlala:

Methalotheto ya 24 le 25

“Aowa Morena, a a fole –

“A fole bjalo ka ge ke lletše go Wena!

E gatelela kgopolo ya gore leasea le le fole le se sa tshwenywa ke selo.

- **Poeletšokgaotši**

Mohlala:

Methalotheto ya 22 le 26

Ke tau mang ye lena ge le di bona?

Ge eba thapelo ya ka e bile seo,

Aowa Morena, a a fole –

A fole bjalo ka ge ke lletše go Wena!

Ke sa llela go Wena Morena!

Morumokwano

Mehlala:

- **Morumokwanoputlanyi**

Mohlala:

Temanatheto ya 5

“Go phadilwe ke go goma tseleng;

“A latolwa le ke mmagongwana:

“Ke motho mang wa leihlo phatleng?

- **Morumokwanotia**

Mohlala:

Temanatheto ya 6

“A fole bjalo ka ge ke lletše go Wena!”

“Ke sa llela go Wena Morena!

- **Morumokwanophetši**

Mohlala:

Methalotheto ya 24 le 25

“A fole bjalo ka ge ke lletše go Wena!”

“Ke sa llela go Wena Morena!”

- **Dibokantšu**

Mohlala:

Mothalotheto wa 6: Nagalegopagopane - kgopolo ya go ya kgole go nyaka thušo.

Mothalotheto wa 9: Pelwanatšhwana - seretwa se be se na le kholofelo ya go re se tla hwetša thušo.

Mothalotheto wa 19: Kgwediasenyane - nako ya go belegwa ga lesea ya fihla

Mothalotheto wa 20: Mmagongwana - mosadi yo a nago le ngwana (a belegogo ngwana yoo)

- **Potšišoretoriki**

Mohlala:

Mothalotheto wa 21

“Ke motho mang wa leihlo phatleng?”

E gatelela kgopolo ya go re lesea le ga se la itekanela.

- **Tshwantšhanyo**

Mohlala:

... eja ditala bjalo ka pudi – sereti se swantšha dijo tšeo ba bego ba di ja le tšeo di lewago ke pudi.

- **Sebopego sa ka ntle**

Mohlala:

Ditemanatheto

- Sereto se bopilwe ka ditemanatheto tše tshela.
- Temanatheto ya 1 le 6 di na le methalotheto ye 5 mola temanatheto ya 2, 3, 4 le ya 5 di na le methalotheto ye mene ye mene.

Methalotheto

- Sereto se se bopilwe ka methalotheto ye masomepeditshela e lego ye mekopana, ya magareng le ye metelele.

- **Moya wo o fokago**

Moya wa manyami.

Ngwana yo sereti le mosadi wa sona ba mo kgopetšego go Modimo lebaka le le telele o tlile a se a itekanela.

- **Maikutlo a sereti**

Ke a manyami.

Sereti se nyamišwa ke go re Modimo o se file ngwana yo a bego a se a mo letela ka ge a se a itekanela mmeleng.

- **Molaetša wa sereto**

Sereti se re lemoša gore ge motho a le mathateng a rapele a se fele pelo Modimo o tla mo araba.

Mohlala wa potšišo ye telele

Ngwala tshekatsheko ya sereto sa ka tlase o lebeletše:

- Mohuta wa sereto.
- Sebopego sa ka ntle.

Mohlala wa dikarabo

Hlokomela: Ga se ka mehla mo karabo ya potšišo e telele e bago le thumo. Thumo karabong ya potšišo ye telele e laolwa ke ka mokgwa wo mohlalobi a botšišitšego potšišo. Lebelela o inweše ka nkgo go mohlala ya dikarabo tšeo di filwego tša dipotšišo tša ka godimo. Bala potšišo morago o lebelele karabo. Ke gona fao o tlogo kgona go bona mohuta wa dipotšišo tša go nyaka thumo.

Thumo ke boikgopolelo bja molekwa. Molekwa o tšweletša dikgopolo tša gagwe malebana le dintlha tšeo a di ngwetšego. Sa bohlokwa ke gore e laolwa ke potšišo.

Teori ya mohuta wa sereto

E hlaloša gore sereto se wela lefapheng lefe go ya ka diteng goba sebopego. Go na le mehuta ye e fapanego ya direkto, mohlala: thetonyefolo, thetotsholo, thetosello, eletši, sonete, thetotumišo, thetogale, bj.bj.

Tirišo

Sereto se ke thetosello

Sereti se lla go Modimo ka mpho ye a mo filego yona ya ngwana wa go se itekanele gore a fole.

Teori ya sebopego sa ka ntle

Ge go bolelwa ka sebopego sa ka ntle go lebelelwa ditemanatheto le methalotheto tša sereto. Ditemanatheto di bopša ka methalotheto gomme ye nngwe le ye nngwe e rwele

kgopolo ye e itšego.

Tirišo

Ditemanatheto

- Sereto se bopilwe ka ditemanatheto tše tshela.
- Temanatheto ya pele le ya boselela di na le methalotheto ya 5 ye e bitšwago khwinthete.
- Temanatheto ya 2,3, 4 le 5 di na le methalotheto ye mene ye e bitšwago khwatreini.

Methalotheto

- Methalotheto ke ye masomepeditshela.
- Methalotheto ke ye metelele, ya mekopana le ye magareng.

Mehlala ya dipotšišo tša ditsopolwa

1. Tsopola o be ofe mohuta wa poeletšo temanathetong ya 1.
2. Laetša setlabelatheto se sereti se se šomišitšego mothalothehong wa 1 le 2 o be o fe tirišo ya sona.
3. Sereto se ke sa mohuta mang? Efa lebaka.
4. Na ke moya wa mohuta mang wo o fokago mo seretong se? Tiiša karabo ya gago.
5. Utolla molaetša wo o tšweletšwago ke sereto se o be o fahlele ka lebaka.
6. Hlatholla maikutlo a a go aparelago ge o bala sereto se.

Mehlala ya dikarabo

1. Poeletšothomi - Ke ...
Ke ...
Poeletšogare – ...ka...
...ka...

2. Ke kelelothalo

Kgopolo ya gore sereti le molekani wa sona ba tšere nako ye kae ba rapelela go ba le ngwana e thomile mothalothehong wa pele ya fetela mothalothehong wa go latela.

3. Ke thetosello.

Sereti se lla go Modimo ka mpho ye a mo filego yona.

4. Moya wa manyami.

Sereti se nyamišwa ke gore ke kgale a kgopela Modimo gore a mo fe ngwana bjale o mo file ngwana efela o mo file wa go se itekanele.

5. Sereti se lemoša batho gore ge motho a le mathateng a rapele Modimo o tlo mo araba.
6. Maikutlo a kwelobohloko
Ke kwela banyalani ba bohloko ka gobane ba ile godimo le fase ba leka tšohle go hwetša ngwana efela a tla a se a itekanela mmeleng.

SERETO SA 2

O BE O ADIMILWE – NGAKE M.E.

(Mothopo: www.businessinsider.com)

- 1 O be o adimilwe, o se wa fiwa,
- 2 Ke wena o itišitšego motlwae
- 3 Wa gore o filwe, ga se wa adingwa.
- 4 Phumola phoka' badimo marameng;
- 5 O ikhomotše ka la go re: "Mong 'a ka
- 6 O be o nkadimile, o se o mphe."
- 7 O ile Pheladi yo mosehla le diatla,
- 8 Bone la masogana kgadikgolo;
- 9 O ile o latetše kgaetšedi tšagwe.
- 10 Ba ile boMalesela' Kgathola;

- 11 Ba ile boMadimetša' boTšhaya,
- 12 Ba tšwago mpeng e tee le Pheladi.

- 13 O tšere ka o tee ka o tee Mong
- 14 Go etša maloba le maabane,
- 15 Ge a be a ba goroša go la madimabe lefase.

- 16 Eja lesego mmawešo o etše maloba
- 17 Ge ba be ba goroga go leno lefase!
- 18 Pšapšamiša diatla o leboge thato ya Yogodimo!

- 19 Buša monwana wa tšhupašupabaloi bathong bangwe,
- 20 Hlala kgopolo tša go ba naganela bošula
- 21 Gobane thato go phethegile ya Yogodimo.

[Letl. 69 – 70]

- **Tlotlontšu**

Motlwae - go itlwaetša

Phoka - go phumola megokgo

Mong - Modimo

Pšapšamiša - go opa magoswi

Tšhupašupabaloi - go sola batho ba bangwe

Hlala – tlogela

- **Tabakgolo ya sereto**

Go lemoša batho gore ga se ra tlela go phela galele/ go ya go ile mo lefaseng.

- **Kakaretšo**

Sereti se kgothatša batho bao ba hlokofaletšwego le go ba eletša gore ba amogele. Se homotša bao ba hlokofaletšwego gore ba bobona bao ba ba lobilego, Modimo o be a ba adimile bona. O re ba amogele lehu go swana le ge go amogelwa go belegwa. Go se be le yo a solwago gore ke yena mohlodi wa lehu le.

- **Mohuta wa sereto**

Ke thetosello.

Sereti se tšweletša mantšu a go thoba maikutlo go bao ba hlagetšwego ke kotsi ya lehu.

Tshekatsheko ya sereto

- **Poeletšothomi**

Mohlala:

Methalotheto ya 5 le 6

O ikhomotše ka la go re: “Mong ‘a ka

O be o nkadimile, o se o mphe.”

- **Poeletšo ya tumanoši**

Mohlala:

Mothalotheto wa 1

O be o adimilwe, o se wa fiwa,

Sereti se gatelela kgopolo ya gore mmadi a tsebe gore mo lefaseng ga re tlo phela go ya go ile.

- **Poeletšo ya sekafoko**

Mohlala:

Methalotheto ya 10 le 11

Ba ile boMalesela’ Kgathola;

Ba ile boMadimetša’ boTšhaya,

Sereti se gatelela kgopolo ya gore batho ba ka se phele lebaka le le telele.

- **Morumokwanoputla**

Mohlala:

Methalotheto ya 1 le 3

O be o adimilwe, o se wa **fiwa**,

Ke wena o itišitšego **motlwae**

Wa gore o filwe, ga se wa ading**wa**.

- **Tlogelo**

Mohlala:

Mothalotheto wa 2

Ke wena o itišitšego **motlwae**

Motlwae – setlwaedi

Mothalotheto ya 2

O ikhomotše ka la go re: “Mong ‘a ka

‘a ka – wa ka

- **Dibokantšu**

Mohlala:

Mothalotheto wa 19: Tšhupašupabaloi – go sola batho ba bangwe ka kotsi ya lehu

- **Moya wo o fokago**

Moya wa kwelobohloko.

Sereti se kwela bohloko batho bao ba hlokofaletšwego ka ge ka moka re le bafeti mo lefaseng.

- **Maikutlo**

Maikutlo a kwelobohloko.

Sereti se kwela batho bao ba hlokofaletšwego bohloko gomme se ba eletša gore motho yo mongwe le yo mongwe o tšile go hlokofala.

- **Molaetša**

Batho ba swanetše go tseba gore bophelo le tšeo re nago le tšona mo lefaseng ga se tša rena re di adimilwe ke Modimo.

Mehlala ya potšišo ye telele

Ngwala tshekatsheko ye e kgodišago ya sereto se o lebeletše:

- a) Mohuta wa sereto
- b) Sebopego sa ka ntle sa sereto se (ditemanatheto le methalotheto)

Mohlala wa karabo

Hlokomela: Ga se ka mehla mo karabo ya potšišo e telele e bago le thumo. Thumo karabong ya potšišo ye telele e laolwa ke ka mkgwa wo mohlalobi a botšišitšego potšišo. Lebelela o inweše ka nkgo go mehlala ya dikarabo tšeo di filwego tša dipotšišo tša ka godimo. Bala potšišo morago o lebelele karabo. Ke gona fao o tlogo kgona go bona mohuta wa dipotšišo tša go nyaka thumo.

Thumo ke boikgopolelo bja molekwa. Molekwa o tšweletša dikgopolo tša gagwe malebana le dintlha tšeo a di ngwetšego. Sa bohlokwa ke gore e laolwa ke potšišo.

- a) **Teori ya mohuta wa sereto**

Ke gore na sereto se wela legorong/mohuteng ofe go mehuta ye e lego gona. Re na le mehuta ye fapanego ya direto, mohlala: thetosello, thetonyefolo, thetokanegelo, thetotsholo, bj.bj.

Tirišo

Sereto se ke thetosello.

Sereti se se bolela ka gore seo re nago le sona re se adimilwe ke Modimo.

Teori ya sebopego sa ka ntle sa sereto

Ke gore na sereto se bopilwe bjang go lebeletšwe palo ya ditemanatheto le methalotheto gore ke ye mekopana, ya magareng le ye metelele.

Tirišo

Ditemanatheto

- Ditemanatheto tša sereto se ke tše šupa.
- Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e bopilwe ka methalotheto ye meraro ye meraro.

Methalotheto

- Sereto se se bopilwe ka methalotheto ye masomepeditlhano
- Methalotheto ke ye mekopana, ya magareng le ye metelele.

Mehlala ya dipotšišo tša ditsopolwa

1. Laetša thekniki yeo e tšwelelago mothalotheong wa 1 o be fe leina la yona.
2. Akaretša diteng tša temanatheto ya 2.
3. Ke setlabele sefe sa theto seo se dirišitšwego methalotheong ya 5 le 6.
4. Laetša tlogelo yeo e tšwelelago mothalotheong wa 9.
5. Hlaloša gore sereto se ke sa mohuta mang o be o fe le lebaka.
6. Ke moya wa mohuta mang wo o fokago seretong se? Tiiša karabo ya gago ka lebaka.
7. Ahlaahla maikutlo ao a go aparelago ge o bala sereto se.

Mohlala wa dikarabo

1. O be o adimilwe, o se wa fiwa
Poeletšo ya tumanoši
2. Batho ge ba hlagetšwe ke lehu ba swanetše go tseba go re ke thato ya Modimo.
3. Kelelothalalo/entšampamente
4. O ile o latetše kgaetšedi tšagwe – tša gagwe
5. Ke thetosello – se bolela ka motho yo a hlokošetšego, Pheladi, gomme sereti se thoba
bao ba amegilego.
6. Ke moya wa kwelobohloko.
Sereti se kwela bohloko bao ba hlokošetšwego gore ba tsebe gore ba be ba se ba fiwa
eupša ba adimilwe ke Modimo.
7. Maikutlo a go kwa bohloko.

Ke kwešwa bohloko ke meloko ye e lahlegetšwego ke wag a bobona le gore ga se yena wa mathomo.

SERETO SA 3

LE IKGOBOŠETŠANG? – TAUATSOALA M.J.

(Mothopo: www.alabama.com)

- 1 Le ikgobošetšang kgobošo ya bogoboga makgarebemethepa?
- 2 Le ipoulelang bapoulegi la fetoga bona nyanyeng?
- 3 Le ikgobošetše le gobogile bogoboga ka a lena maina methepa,
- 4 Le thankgeditše kgoro ya bošešane ka nyefolo pepeneneng,
- 5 Meaparo ke ya sebjalebja le diaparo le ikapere,
- 6 Dirope kgakala di tamiša mofetikatsela masogana a bogela,
- 7 Masogana a bogela a loketše diatla potleng.
- 8 A masogana mahlo a tsepeletše faroborutho go phadima leboelela,
- 9 Le tsatsanka le mebila mebele le rekiša dikata di iphe,
- 10 Le hlwe le hidinya llo sa ge ba iphile kganthe le ba gokile.
- 11 Batswadi malapeng ge ba kgalema makgalemele le itire dimpše,
- 12 Batswadi ka a go bola mae le ba gaše ka mebinikaparo.
- 13 Le lengwe la matšatši masogana a tla le upa bokaboraga,

14 Ka malapeng le gorošitše tlogolwana di sena borragotšona.

(Letl. 76 - 77)

- **Tlotlontšu**

Faroborutho – dirope tša go kgahliša

Dikata – batho ba go gapeletša basadi ba bangwe go dira le bona tša thobalano ba sa nyake.

Thankgeditše - tšhilafaditše

Upa – go swina

- **Tabakgolo ya sereto**

Maitshwaro a baswa ba basetsana

- **Kakaretšo**

Sereto se laetša ka mo baswa ba basetsana ba šitwago ke go apara gabotse. O re meaparo ya bona o goboša seriti sa basadi. O isa basemane melekong ka ge ba tla feleletša b aba kata, b aba šia le bana.

- **Mohuta wa sereto**

Ke thetonyefolo.

Sereti se nyefola meaparo ya baswa ba basetsana.

Tshekatsheko ya sereto

- **Potšišoretoriki**

Mohlala:

Hlogo ya sereto – go gatelela ditiro tša basetsana tšeo di swabišago/ lešago dihlolong ebile di sa amogelege.

Methalotheto ya 1 le 2

Le ikgobošetšang kgobošo ya bogoboga makgarebemethepa?

Le ipoulelang bapoulegi la fetoga bona nyanyeng?

- **Poeletšothomi**

Mehlala:

Methalotheto ya 1 - 4

Le ikgobošetšang kgobošo ya bogoboga makgarebemethepa?

Le ipoulelang bapoulegi la fetoga bona nyanyeng?

Le ikgobošitše le gobogile bogoboga ka a lena maina methepa,

Le thankgeditše kgoro ya boššane ka nyefolo pepeneneng,
Methalotheto ya 9 - 12

Le tsatsanka le mebila mebele le rekiša ddikata di iphe,

Le hlwe le hidinya llo sa ge ba iphile kganthe le ba gokile.

Batswadi malapeng ge ba kgalema makgalemele le itire dimpše,

Batswadi ka a go bola mae le ba gaše ka mebinikaparo.

- **Poeletšopotla**

Mohlala:

Methalotheto ya 1 le 3

Le ikgobošetšang kgobošo ya bogoboga makgarebemethepa?

Le ipoulelang bapoulegi la fetoga bona nyanyeng?

Le ikgobošitše le gobogile bogoboga ka a lena maina methepa,

- **Poeletšokgaotši**

Mohlala:

Methalotheto ya 4 le 7

Le thankgeditše kgoro ya boššane ka nyefolo pepeneneng,

Meaparo ke ya sebjalebjale diaparo le ikapere,

Diropo kgakala di tamiša mofetikatsela masogana a bogela,

Masogana a bogela a loketše diatla potleng.

- **Poeletšo ya senoko**

Mohlala:

Methalotheto ya 9 le 10

Le tsatsanka le mebila mebele le rekiša dikata di iphe,

Le hlwe le hidinya llo sa ge ba iphile kganthe le ba gokile.

Morumokwano

Mohlala:

- **Morumokwanoputlanyi**

Methalotheto ya 1 - 4

Le ikgobošetšang kgobošo ya bogoboga makgarebemethepa?

Le ipoulelang bapoulegi la fetoga bona nyanyeng?

Le ikgobošitše le gobogile bogoboga ka a lena maina methepa,

Le thankgeditše kgoro ya boššane ka nyefolo pepeneneng,

- **Morumokwanokgaotši**

Mohlala:

Methalotheto ya 4 le 7

Le thankgeditše kgoro ya boššane ka nyefolo pepeneneng,
Meaparo ke ya sebjalebjaledi diaparo le ikapere,
Dirope kgakala di tamiša mofetikatsela masogana a bogela,
Masogana a bogela a loketše diatla potleng.

- **Poeletšontšu**

Mohlala:

Methalotheto ya 11 le 12

Batswadi malapeng ge ba kgalema makgalemele le itire dimpše,
Batswadi ka a go bola mae le ba gaše ka mebinikaparo.

- **Tlemanyithalo/Kgokanyi**

Mohlala:

Methalotheto ya 6 le 7

Dirope kgakala di tamiša mofetikatsela **masogana a bogela**,
Masogana a bogela a loketše diatla potleng.

- **Tlogelo**

Mohlala:

Methalotheto wa 7

Masogana a bogela a loketše diatla **potleng**.
Potleng – dipotleng – e gatelela tumo yeo masogana a bago le yona go
basetsana/ E gatelela boipshino bjoo masogana a bo bonago

- **Kgetho le tirišo ya mantšu**

Mohlala:

Methalotheto wa 1

Bogoboga – ditiro tša go swabiša
Makgarebemethepa – banenyana

Methalotheto wa 2

Ipoulelang – le ikgobošetšang.

- **Dibokantšu**

Mehlala:

Makgarebemethepa – sereti se re fa bogolo goba mengwaga ya batho ba a bolelago
ka bona

Mofetikatsela – motho ya a itshepelelago

Faroborutho – dirope tša go kgahliša tša makgarebe

Mebinikaparo – diaparo tše nnyane tša go hlaela

Borragotšona – sereti se tšweletša kgopolo ya gore basetsana ba ba tla belega bana ba go hloka botatago bona.

- **Tshwantšhanyo**

Mohlala:

Mothalotheto wa 1

Le lengwe la matšatši masogana **a tla le upa bokaboraga** – ka le lengwe la matšatši masogana a tla ba gapeletša go tsenela tša thobalano le bona ka kgang le gona ka sehlopha/ ba tla ba dira tša phaku.

- **Moya wo o fokago**

Moya wa manyami.

Sereti se nyamišwa ke ka moo basetsana ba aparago diaparo tše nnyane tša go ba swara ebile di ntšhetša dirope ka ntle di goketša masogana.

- **Maikutlo**

Ke maikutlo a manyami.

Sereti se nyamišwa ke moaparo wa sebjalebjae wa basetsana woo o lešago dihlong wa go goketša masogana gore ba ba dume.

- **Molaetša**

Sereti se kgala basetsana gore ba tlogele go senya serithi sa bona ka go apara diaparo tše e se go tša maleba, tše nnyane tšeo di goketšago masogana gore ba dume go tsenela tša thobalano le bona ka kgang.

Mehlala ya potšišo ye telele

Ahlaahla ka moo sereti se dirišitšego kgetho le tirišo ya mantšu go tšweletša tlhaloša seretong se.

Mohlala wa karabo

Hlokomela: Ga se ka mehla mo karabo ya potšišo e telele e bago le thumo. Thumo karabong ya potšišo ye telele e laolwa ke ka mokgwa wo mohlalobi a botšišitšego potšišo. Lebelela o inweše ka nkgo go mehla ya dikarabo tšeo di filwego tša dipotšišo tša ka godimo.

Bala potšišo morago o lebelele karabo. Ke gona fao o tlogo kgona go bona mohuta wa dipotšišo tša go nyaka thumo.

Thumo ke boikgopolelo bja molekwa. Molekwa o tšweletša dikgopolo tša gagwe malebana le dintlha tšeo a di ngwetšego. Sa bohlokwa ke gore e laolwa ke potšišo.

Teori ya tirišo ya mantšu

Ke mantšu a go ikgetha ao sereti se a dirišitšego seretong go tšweletša dikgopolo.

Tirišo

Sereti se dirišitše kgetho le tirišo ya mantšu go tšweletša dikgopolo ka tsela ye e latelago:

Bogoboga – ditiro tša go swabiša tša go dirwa ke baswa bao sereti se bolelago ka bona seretong se. Sereti se goboša le go gegea methepana ye e itiraga makgarebe mola gabotse e le methepa.

Makgarebemethepa – sereti se re fa bogolo goba mengwaga ya basetsana ba go bolelwago ka bona seretong.

Le ipoulelang – basetsana ba ikgobošetšang.

Le thankgeditše kgoro ya boššane – ba senya seriti sa basadi.

Ikapere – go apara diaparo tša go bala ditho tša mmele mola e le tše nnyane.

Mofetikatsela – motho wa go no itshepelela (Mang le mang)

Faroborutho – dirope tša basetsana tša go phadima

Mebinikaparo – diaparo tše nnyane tša go swara mmele kudu

Borragotšona – botatago basetsana

Mehlala wa dipotšišo tša ditsopolwa

1. Efa mohuta wa sereto se.
2. Tsopola o be o fe mohuta wa poeletšo temanathetong ya 1.
3. Ka dintlha TŠE PEDI efa sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše ditemanatheto.
4. Ke setlabele sefe sa theto seo se tšwelelago hlogong ya sereto se? Efa tirišo ya sona.
5. Ke maikutlo afe ao a go aparelago ge o bala sereto se? Šitlela karabo ya gago ka lebaka.
6. Laetša ka mo sereti se dirišitšego tshwantšhokgopolo ka methalothetong ya 9 le 10.
7. Hlatholla molaetša wa sereto se ka dintlha TŠE PEDI.
8. Ahlaahla maikutlo a sereti seretong se.

Mehlala ya dikarabo

1. Ke thetotsholo

Sereti se sola maitshwaro a baswa ba basetsana, kudu meaparo ya bona.

2. Le ...

Le ...

Ke poeletšothomi

Ka

Ka

Poeletšothomi

3. Sereto se bopilwe ka ditemanatheto tše pedi.

Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e na le methalotheto ye šupa.

4. Ke potšišoretoriki.

Sereti se botšiša potšišo ye e sa nyakego karabo go makgarebe go re ba
ikgobošetšang?

5. Ke maikutlo a manyami.

Ke nyamišwa ke ka mokgwa woo makgarebe ba aparago diaparo tše nnyane tša go
swara mmele ba se na le dihlong.

6. Sereti se tšweletša kgopolo ya go re makgarebe a ge a sepela le mebila ba sa apara
gabotse go na le kgonagalo ya gore ba ka goka masogana ba tšea gore ba gweba ka
mmele goba ba ba dira tša phaku.

7. Sereti se kgala basetsana gore ba tlogele go senya basadi maina ka moaparo wa bona.
Basetsana ba tlogele go apara diaparo tše nnyane tšeo di goketšago masogana gore ba
ba kganyoge.

8. Maikutlo a manyami.

Sereti se nyamišwa ke moaparo wa sebjalebja wa basetsana woo o lešago dihlong wa
go goketša masogana le go tlontlolla seriti sa basadi.

SERETO SA 4

LEŠOKO LA GAGO LE KAE? - MORENA M.W.

(Mothopo: www.concealedcarry.com)

- 1 Ka wena metse ke matoko,
- 2 Ka wena re lobile maloko,
- 3 Lešoko la basadi ga o nalo,
- 4 Mereba le megabaru o na le tšona
- 5 Le ge o tswetšwe o se natšo, o itoketše,
- 6 O di šušukile ka ya rena mehlahlarego.
- 7 Bana ba batho ba hwa senonyana
- 8 Mola re tseba e se dinonyana,
- 9 Tša gago dihlogo di tletše lefase,
- 10 Ge o gohlola bontši re wela fase
- 11 Ka ge sa gago sehuba e le kotokotwane,
- 12 O serotswana sa kgogo setshwamollo fela.
- 13 Ge e le mobu o o fetošitše sejagobe
- 14 Mola re tseba sejagobe e le wena,
- 15 Ka wena lefase le tletše bahlolo,
- 16 Ka wena re na le bahlologadi,
- 17 Ka wena metse e tletše ditšhiwana,
- 18 Ka wena lefase le tletše ditšhiololo.
- 19 Hee lena bana ba batho difega le ititiago!

- 20 Go itira dinkgwete tlogelang,
21 Tsebang mokgakgati o a ikgela,
22 La lena le tla hlabja la hlabja sekgomo le lena,
23 Ba lena ba lla sehloDIMARE,
24 Ba itebadiTše ge ya bohloko e le ya morago kgati.

[Letl. 81 – 82]

- **Tlotlontšu**

Matoko - lefelo leo le se sa hlwego le ratega/marope

Šušukile - o di rwele

Mehlahlarego - megabaru

Go hwa senonyana - go bolawa ka bontši o sa itwele

Kotokotwane - sehuba sa go se fele (go thunya kgafetšakgafetša)

Serotswana sa kgogo - sethunya

Bahlolo - banna ba go hlokofalelwa ke basadi

Bahlologadi - basadi ba go hlokofalelwa ke banna

Ditšhiwana – bana ba go hlokofalelwa ke motswadi o tee

Dišhiololo - bana ba go hlokofalelwa ke batswadi

Go lla sehloDIMARE - go lla sello se bohloko bja go tsenelela

- **Kgwekgwe/Tabakgolo**

Phedišo ya maphelo a batho ka dithunya.

- Batho ba bolawa ka bontši ka dithunya

- **Kakaretšo/Moko**

Sereto se bolela ka mokgwa wo sethunya se dirišwago ka gona. Se fediša maphelo a batho, ntle le kwelobohloko.

- **Mohuta wa sereto**

Thetotsholo

Sereti se sola bošoro bjo bo bakwago ke sethunya. Batho ba bolawa ka sona. O feleletša ka go eletša bao ba di dirišago go tlogela ka ge ka moso di tla boela go bona, ba lla sello.

Tshekatsheko ya sereto

- **Sebopego sa ka ntle**

Ditemanatheto

- Sereto se bopilwe ka ditemanatheto tše 4.
- Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e bopilwe ka methalotheto ye 6.

Methalotheto

- Sereto se bopilwe ka methalotheto ye 24.
- Methalotheto ke ye mekopana, ya magareng le ye metelele.

- **Poeletšothomi/poeletšo ya sekafoko**

Mohlala:

Methalotheto ya 1 le 2

Ka wena metse ke matoko,

Ka wena re lobile maloko,

- **Kelelothallo/kgopolotšweledi/kgopolokeledi/entsampamente**

Methalotheto ya 4 le 5

Mereba le megabaru o na le tšona

Le ge o tswetšwe o se natšo, o itoketše,

- **Morumokwanofelo/phetši**

Mohlala:

Methalotheto ya 1 le 2

Ka wena metse ke matoko,

Ka wena re lobile maloko,

- **Morumokwanotia**

Mohlala:

Methalotheto ya 1 le 2

Ka wena metse ke matoko,

Ka wena re lobile maloko,

Methalotheto ya 7 - 10

Bana ba batho ba hwa senonyana

Mola re tseba e se dinonyana,

Tša gago dihlogo di tletše lefase,

Ge o gohlola bontši re wela fase

- **Morumokwanokgaotši**

Mohlala:

Methalotheto ya 14 le 17

Ge e le mobu o o fetošitše sejagobe
Mola re tseba sejagobe e le wena,
Ka wena lefase le tletše bahlolo,
Ka wena re na le bahlologadi,
Ka wena metse e tletše ditšhiwana,
Ka wena lefase le tletše ditšhiololo.

- **Mothofatšo**

Mohlala:

Methalotheto ya 13 le 14

Ge e le mobu o o fetošitše **sejagobe**
Mola re tseba **sejagobe** e le wena

- **Tshwantšhokgopolo**

Mohlala:

Methalotheto ya 13 le 14

Batho ba hlokošana ka bontši ka lebaka la sethunya.

Ge e le mobu o o fetošitše sejagobe
Mola re tseba sejagobe e le wena,

- **Leswao la makalo**

Mohlala:

Mothalotheto wa 19

Hee lena bana ba batho difega le ititiago!

Sereti se dirišitše leswao la makalo mothalothehong wa 1 go dira kgoeletšo ya go emišwa ga go bolaya batho ka dithunya ke bao ba itshemago dinkgwete.

- **Seema**

Mohlala:

Mothalotheto wa 12

Tsebang **mokgakgati o a ikgela,**

Sereti se dirišitše seema se 'mokgakgati o a ikgela' go gatelela kgopolokgolo ya temanatheto ya go re motho ge a dira ba bangwe tše mpe ka moso di tlo hlagela yena goba bana ba gagwe.

- **Moya wo o fokago**

Moya wa kgalemo.

Sereti se kgalemela tšhomišompe ya dithunya ke batho ba bangwe.

- **Maikutlo a sereti**

Sereti se tshwenyegile/befetšwe.

Mokgwa wo tšhomišo ya dithunya o tšwelego taolong ka gona go befediša sereti. Temanathetong ya mafelelo mothalothetong wa 19 le 20 o dira kgoeletšo go bao ba šomišago dithunya go bolaya batho gore ba emiše.

- **Molaetša wa sereto**

Dithunya ga se tša loka setšhabeng ka ge batho ba di šomišetša go fediša maphelo a batho.

Goba

Motho ge a dira ditiro tše mpe ka moso di tlo boela go yena.

Mehlala ya dipotšišo tše telele

1. Laetša ka mo poeletšothomi e dirišitšwego ka gona seretong se go gatelela dikgopolo tša sereti.
2. Sereto se se šišitše ka morumokwano. Fahlela kgopolo ye ka go ahlaahla tirišo ya wona seretong se.
3. Ahlaahla dikgopolokgolo temanathetong ye nngwe le ye nngwe seretong se.

Mehlala ya dikarabo

Hlokomela: Ga se ka mehla mo karabo ya potšišo e telele e bago le thumo. Thumo karabong ya potšišo ye telele e laolwa ke ka mokgwa wo mohlalobi a botšišitšego potšišo. Lebelela o inweše ka nkgo go mehlala ya dikarabo tšeo di filwego tša dipotšišo tša ka godimo. Bala potšišo morago o lebelele karabo. Ke gona fao o tlogo kgona go bona mohuta wa dipotšišo tša go nyaka thumo.

Thumo ke boikgopolelo bja molekwa. Molekwa o tšweletša dikgopolo tša gagwe malebana le dintlha tšeo a di ngwetšego. Sa bohlokwa ke gore e laolwa ke potšišo.

1. Mohlala wa karabo

Teori ya poeletšothomi

Ke ge lentšu le boeeditšwe mathomong a methalotheto ya go šalana morago.

Tirišo

Temanatheto ya 1

Ka wena...

Ka wena... – e boeeditšwe methalothetong ya 1 le 2 go gatelela tshenyo ye e hlotšwego ke sethunya.

Temanatheto ya 3

Ka wena...

Ka wena... – e boeeditšwe methalothetong ya 15 – 18 go gatelela kgopolo ya ka fao balekane ba se sa bago mmogo le bana ba šetše ba ikgonere ka lebaka la sethunya.

Temanatheto ya 4

Ba...

Ba... – e boeeditšwe methalothetong ya 23 le 24 go gatelela kgopolo ya gore badirabokgopo ba tla welwa ke tše mpe le bona mafelelong.

Ka kakaretšo, poeletšothomi e tšweletša mošito wa sereto.

2. Mohlala wa karabo

Teori ya morumokwano

Ke kwano ya medumo/dinoko mafelelong a mantšu mo methalothetong ya temanathetho.

Go na le mehuta ye mmalwa ya merumokwano, e le go: morumokwanotshadi, morumokwanotia, morumokwanokgaotši, morumokwanoputla/putlanyi, morumokwanophetši/felo, bj.bj.

Tirišo

Morumokwanofelo/phetši – Senoko sa mafelelo sa lentšu la mafelelo la mothalotheo se swana le sa mothalotheo wa go latela.

Temanatheto ya 1: Ka wena metse ke matoko,

Ka wena re lobile maloko,

Temanatheto ya 2: Bana ba batho ba hwa senonyana

Mola re tseba e se dinonyana,

Tša gago dihlogo di tletše lefase,

Ge o gohlola bontši re wela fase,

Morumokwanotia – senoko sa mafelelo sa lentšu la mafelelo la mothalotheo se swana le sa mothalotheo wa go latela gomme le tumanoši ye e tlogo pele ga sona e a swana.

Temanatheto ya 1: Ka wena metse ke matoko,

Ka wena re lobile maloko,

Tša gago dihlogo di tletše lefase,

Ge o gohlola bontši re wela fase,

Morumokwanokgaotši – senoko sa mafelelo sa lentšu la mafelelo la mothalotheo se swana le sa mothalotheo wa boraro go tloga go wo go bolelwago ka wona, temanathetong e tee.

Temanatheto ya 3: Ge e le mobu o o fetošitše sejagobe
Mola re tseba sejagobe e le wena,
Ka wena lefase le tletše bahlolo,
Ka wena re na le bahlologadi,
Ka wena metse e tletše ditšhiwana,
Ka wena lefase le tletše ditšhiololo.

3. Mohlala wa karabo

Teori ya dikgopolokgolo

Ke dintlha/dintlhakgolo tše bohlokwa tše sereti se di tšweletšago ka gare ga sereto.

Tirišo

Temanatheto ya 1

Sethunya se bakile tshenyo malapeng.

Temanatheto ya 2

Batho ba bantši ba bolokilwe ka lebaka la lehu la go hlolwa ke sethunya.

Temanatheto ya 3

Malapa a lahlegetšwe, batho ba šala ba ikgonere ka lebaka la sethunya.

Temanatheto ya 4

Batho ba ba dirago bokgopo bjo bja go bolaya batho ka dithunya ba tlo itšhatšharela le bona ka moso.

Mehlala ya dipotšišo tša ditsopolwa

1. Laetša mohuta wa dithekniki tše di latelago bjalo ka ge di tšwelela methalothetong ya 1 le 2:
 - (a) Poeletšo
 - (b) Morumokwano.
2. Ke ka lebaka la eng sereti se dirišitše morumokwano methalothetong ya 8 – 10? Tiiša karabo ya gago ka mabaka A MABEDI.
3. Hlaloša ka fao sereti se dirišitšego setlabelatheto sa mothofatšo temanathetong ya 2.
4. Hlaloša sebopego sa ka gare sa sereto se o lebeletše kgethontšu temathetong ya 3.
5. Hlaloša sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše ditemanatheto le methalotheto.
6. Laetša o be o hlaloše setlabelatheto se se tšwelelago methalothetong ya 15 – 18.
7. Hlaloša mohola wa leswao le le dirišitšwego mothalotheo wa 19.

8. Ngwala setlabelatheto se se tšwelelago mothalothehong wa 22 o be o fe tirišo ya sona.
9. Ahlaahla moya wo o fokago seretong se.

Mehlala ya dikarabo

1. (a) Ka wena...

Ka wena... - poeletšothomi

- (b)... matoko

... maloko – Morumokwanofelo/phetši

Goba

... matoko

...maloko - morumokwanotia.

2. Go gatelela kgopolo ya go hlokošana ga batho ka lebaka la sethunya.
Go tšweletša mošito/morethetho ka gare ga temanatheto.
3. Temanatheto ya 2:
Go hwa senonyane - go hlokošana ka bontši ka go thuntšhwa
Kokotwane - sehuba sa go se fele (go thunya kgafetšakgafetša)
4. Temanatheto ya 3:
Sejagobe - motho wa go ja a sa fetše - dipoloko tša batho di atile
Bahlolo - banna ba go hloka basadi ka ge ba llwe ke sethunya
Bahlologadi - basadi ba go hloka banna ka ge ba llwe ke sethunya.
Ditšhiwana - bana ba go hloka motswadi ka ge a llwe ke sethunya.
Ditšhiololo - bana ba go hloka batswadi ka ge ba llwe ke sethunya.
5. Ditemanatheto:
 - Sereto se na le ditemanatheto tše nne.
 - Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e na le methalotheto ye tshela.
 Methalotheto:
 - Sereto se na le methalotheto ye masomepedinne.
 - Methalotheto ke ye mekopana, ya magareng le ye metelele.
6. Mothofatšo ke ge selo seo e sego motho se fiwago dika tša bomotho.
Sereti se re sethunya ke sejagobe mola sejagobe e le motho wa go ja kudu.
Sereti se šupa gore sethunya se bolaya batho ka bontši.
7. Ke leswao la makalo le sereti se le dirišitšego go gatelela le go dira kgoeletšo go bao
ba bolayago batho ka dithunya gore ba tlogele.

Sereti se gatelela molaetša.

8. Tshwantšhanyo

Sereti se bapetša mokgwa wo badirabokgopo bjo bja go bolaya batho ka dithunya ba tlo hlokofalago ka gona go swana le wa ge go hlabja kgomo.

9. Dikarabo tša maleba di tla amogelwa.

Mohlala:

Ke moya wa pefelo

- Sereti se befedišitšwe ke ka fao batho ba itirilego dinkgwete gomme ba bolaya batho ba bangwe ka dithunya.

SERETO SA 5

SEBOBOLANE – THOKA R.J.

(Mothopo: www.puregoldfm.com)

- 1 O kgona bjang wena sebobolane?
- 2 O kgona bjang go bolela o le noši?
- 3 Gona go ba mantikinyane o kgona bjang
- 4 Etšwe o se na molomo le matsogo?
- 5 O kgona bjang go ba le bagwera ba bantši?
- 6 Gona o kgona bjang go hloka bagaditšong
- 7 Ka baka la lehutšo le botho bja gago?
- 8 Ruri o sephedi sa go makatša.

- 9 O kgona bjang go thekga dipelo tša batho?
10 Wa kgothatša batho ka moka manyaming?
11 Wa homotša ba ba llogo?
12 Wa boelantšha malapa a banna le basadi?
- 13 Ruri o tšhipi ya mehlolo lefaseng,
14 O kgona go kgobokanya maikutlo a batho go wena,
15 Wa ntšha dillo tša bona marathana,
16 Ka wena bophelo bja ba thitelo.
- 17 O kgona malapa a go engwego ka maoto,
18 Wa otlolla makunutu a ona,
19 Sephiri wa tšea wa bea pepeneneng,
20 Gwa šala e le lethabo go binwa dihosana.

[Letl. 92]

- **Tlotlontšu ya sereto**

Sebobolane - seyalemoya

Mantikinyane - motlišalethabo

Bagaditšong - manaba

Go ntšha dillo marathana - go homotša

Go binwa dihosana - e le lethabo fela

- **Kgwekgwe/Tabakgolo**

Bohlokwa bja seyalemoya.

Seyalemoya se kgatha tema ye bohlokwa maphelong a batho ba bantši.

- **Kakaretšo ya sereto**

Sereto se bolela ka mkgwa wo seyalemoya se lego bohlokwa ka gona maphelong a batho. Se segiša batho, se homotša ba ba llogo, sa aga malapa batho ba šala ba le lethabong.

- **Mohuta wa sereto**

Thetotumišo ya sebjalebja.

Sereti se tumiša ka fao seyalemoya se lego bohlokwa ka gona. Mediro ya sona ye mebotse e bonala bathong, fao batho ba llogo, malapeng, bj.bj.

Tshekatsheko ya sereto

- **Sebopego sa ka ntle**

Mohlala:

Ditemanatheto

- Sereto se se bopilwe ka ditemanatheto tše 5.
- Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e na le methalotheto ye mene.

Methalotheto

- Sereto se se bopilwe ka methalotheto ye 20.
- Methalotheto ke ye mekopana, ya magareng le ye metelele.

- **Poeletšothomi/ya sekafoko**

Mohlala:

Methalotheto ya 1 le 2

O kgona bjang wena sebobolane?

O kgona bjang go bolela o le noši?

- **Potšišoretoriki**

Mohlala:

Methalotheto ya 1, 2 le 4

O kgona bjang wena sebobolane?

O kgona bjang go bolela o le noši?

Gona go ba mantikinyane o kgona bjang

Etšwe o se na molomo le matsogo?

- **Poeletšothomi**

Mohlala:

Methalothetong ya 2, 3 le 4

O kgona bjang go thekga dipelo tša batho?

Wa kgothatša batho ka moka manyaming?

Wa homotša ba ba llogo?

Wa boelantšha malapa a banna le basadi?

- **Poeletšogare**

Mohlala:

Methalotheto ya 2 le 3

O kgona bjang go bolela o le noši?

Gona go ba mantikinyane o kgona bjang

- **Kelelothallo/kgopolotšweledi/kgopolokeledi/entšampamente**

Mohlala:

Methalotheto ya 5 le 6

O kgona bjang go ba le bagwera ba bantši?

Gona o kgona bjang go hloka bagaditšong

Ka baka la lehutšo le botho bja gago?

Ruri o sephedi sa go makatša.

- **Kgopolokgolo ya temanatheto**

Mohlala:

Temanatheto ya 3

Seyalemoya se kgona go dira gore bophelo bo se ke bja ba bjo boima bathong.

Ruri o tšhipi ya mehlolo lefaseng,

O kgona go kgobokanya maikutlo a batho go wena,

Wa ntšha dilo tša bona marathana,

Ka wena bophelo bja ba thitelo.

- **Tshwantšhokgopolo**

Mohlala:

Mothalotheto wa 20

Gwa šala e le lethabo go binwa dihosana.

- **Moya wo o fokago**

Moya wa lethabo.

Sereti se thabišwa ke ka mokgwa wo seyalemoya se kgathago tema ye bohlokwa ka gona maphelong a batho.

Se thoba maikutlo, se tliša lethabo, se boelantšha batho, se utolla diphiri, bj.bj.

- **Maikutlo a sereti**

Maikutlo a lethabo.

Sereti se thabišwa le go kgotsofatšwa ke tema ye e kgathwago ke seyalemoya.

- **Molaetša wa sereto**

Batho ba swanetše go theeletša seyalemoya ka ge se na le seabe maphelong a bona.

Mehlala ya dipotšišo tše telele

1. Sekaseka dikgopolokgolo tša temanatheto ye nngwe le ye nngwe seretong se.
2. Sereti se dirišitše potšišoretoriki go thekga molaetša wa sereto se. Fahlela kgopolo ye o lebeletše temanatheto ya 1, 2 le 3.
3. Sereti se dirišitše mothofatšo go tšweletša molaetša wa sereto se. Tiiša kgonthe ya taba ye ka mehlala ya maleba.

Mehlala ya dikarabo tša dipotšišo tše telele

Hlokomela: Ga se ka mehla mo karabo ya potšišo e telele e bago le thumo. Thumo karabong ya potšišo ye telele e laolwa ke ka mokgwa wo mohlalobi a botšišitšego potšišo. Lebelela o inweše ka nkgo go mehlala ya dikarabo tše di filwego tša dipotšišo tša ka godimo. Bala potšišo morago o lebelele karabo. Ke gona fao o tlogo kgona go bona mohuta wa dipotšišo tša go nyaka thumo.

Thumo ke boikgopolelo bja molekwa. Molekwa o tšweletša dikgopolo tša gagwe malebana le dintlha tše a di ngwetšego. Sa bohlokwa ke gore e laolwa ke potšišo.

1. Mohlala wa karabo

Teori ya dikgopolokgolo

Ke dintlha/dintlhakgolo tše bohlokwa tše sereti se di tšweletšago ka gare ga sereto.

Tirišo

Temanatheto ya 1

Seyalemoya se bolela se nnoši.

Temanatheto ya 2

Seyalemoya se ratwa ke batho ba bantši.

Temanatheto ya 3

Seyalemoya se kgona go thoba dipelo tša ba ba kwelego bohloko.

Temanatheto ya 4

Mešomo ya seyalemoya ya go thoba batho maikutlo e makatša batho

Temanatheto ya 5

Seyalemoya se utolla diphiri malapeng gomme go šale go rena šebešebe/khutšo.

2. Mohlala wa karabo

Teori ya potšišoretoriki

Ke potšišo ye sereti se e botšišago e sa nyake karabo.

Tirišo

Temanathetong ya 1 sereti se dirišitše potšišoretoriki methalothetong ya 1, 3 le 4.

Mothalothetong wa 1 le wa 2 e gatelela bokgoni bja seyalemoya bja go bolela se le noši.

Mothalothetong wa 3 go ya go wa 4 sereti se gatelela go ba sekgwari ga seyalemoya mola se se na molomo le matsogo.

Temanathetong ya 2 sereti se dirišitše potšišoretoriki methalothetong ya 1 le 3.

Mothalothetong wa 1 sereti se gatelela kgopolo ya go re seyalemoya se na le batheeletši ba bantši.

Mothalothetong wa 3 sereti se gatelela go loka ga seyalemoya.

Temanathetong ya 3 sereti se dirišitše potšišoretoriki methalothetong ya 1 - 4.

Methalothetong ye ka moka sereti se gatelela mešomo ye mebotse ye e dirwago ke seyalemoya – go thekga batho, go kgothatša, go homotša le go hlola poelano ka malapeng.

3. Mohlala wa karabo

Teori ya mothofatšo

Ke ge selo se e sego motho se fiwago dika tša bomotheo.

Tirišo

- Seyalemoya se filwe dika tša bomotheo. Dilo tšeo di se dirago ke tšeo re tsebago di ka dirwa ke batho ka bobona.
- Temanathetong ya 1 sereti se re seyalemoya ke sebobolane se bolela se le noši.
- Temanathetong ya 2 sereti se re seyalemoya se na le bagwera e le ge a šupa batheeletši ba sona.
- Temanathetong ya 2 sereti se re seyalemoya ke sephedi sa go makatša mola re tseba seyalemoya se sa phele go phela batho bao ba boelago ka gare ga sona.
- Temanathetong ya 3 sereti se re seyalemoya se thekga dipelo, se a kgothatša, se a homotša ebile se a boelantšha. Ye ke mediro ye e ka go dirwa ke batho fela sereti se e bapeditše le seyalemoya.
- Temanathetong ya 5 sereti se re seyalemoya se tšea diphiri tša batho sa di bea pepeneneng, se se ka dirwa ke motho.

Mehlala ya dipotšišo tša ditsopolwa

1. Ke ditlabelatheto dife TŠE PEDI tše di dirišitšwego mothalothehong wa 1 le 2?
2. Laetša ka fao sereti se dirišitšego kgopolokeledi methalothehong ya 3 le 4.
3. Ke kgopolokgolo efe ye e tšwelelago temanathetong ya 2?
4. Efa mohola wa poeletšo ye e tšwelelago methalothehong ya 10 – 12.
5. Ngwala tlhalošothwii ye e rwelwego ke mothalotheho wa 14.
6. Ke kgopolokgolo efe ye e tšweletšwego ke temanathetong ya 5?
7. Ke setlabelathetong sefe seo se dirišitšwego mothalothehong wa 16 go tšweletša kgopolo ya go ba bose ga bophelo.
8. Hlatholla maikutlo a sereti.
9. Na o a dumela gore sereti se dirišitše thekniki ya papišo/tshwantšhišo ge se efa sereto se hlogo? Fahlela karabo ya gago ka lebaka.

Mehlala ya dikarabo

1. Poeletšothomi le potšišoretoriki.
2. Kgopolo ya go ba mantikinyane ga seretwa e fetela mothalothehong wa go latela ka go makalela gore se kgona bjang mola se se na molomo le matsogo.
3. Seyalemoya se theeletšwa ke batho ba bantši.
4. Go gatelela kgopolo ya tšeo seyalemoya se di dirago maphelong a batho (go kgothatša, go homotša le go boelantšha)
5. Seyalemoyeng go amogelwa maikutlo a a fapanego a batho.
6. Seyalemoya se hlola khutšo ka malapeng.
7. Tshwantšhišo
8. Maikutlo a maleba a tla amogelwa.

Mohlala:

Maikutlo a lethabo.

Sereto se thabišwa ke ka fao seretwa se kgathago tema maphelong a batho le ka malapeng.

9. Karabo ya maleba e tla amogelwa.

Mohlala:

E,

- Sereti se bapetša/swantšha seyalemoya le sebobolane.
- Sebobolane ke khunkhwane yeo e fofafefago gomme e bobolago e le felo go tee.

THEKA LE A THUNYA – MAMABOLO M.

(Mothopo: www.dreamstime.com)

- 1 Ke be ke tšerwe ke melodi ya makaba tšobana la ka,
- 2 Ke bone a bangwe mafuri pelo ya gana go kotopetša,
- 3 Momomono ra monana wa kgatsintsi ya lerato,
- 4 Bokoti ra neana bja rato nonnoti ya bophelo,
- 5 Nankhono theka le a nkgalakela ke bakwa le badimo,
- 6 Sekhukhuni se bonwe ke sebatladi.
- 7 Bomphetakapejana ba nkotile ditshwaro, re nka sa sebedu lehono,
- 8 Therešo ba nkatošeditše sa yona sebatama, ke tshereane,
- 9 Tšhoolo ba thabalakile mmele wa ka ka ya go fiša sa leretha,
- 10 Lesego re dikile re tamolla ka tlhalalo ke go sema sephantha,
- 11 Nankhono ke emaemišwa le botšhuputšadigwere beng ba legola,
- 12 Letswele ke tahlane, le ntahletše magalagapeng a dihudušaphelo.
- 13 Ditšhidi le ditshemo tša matšhekge mahloko a ka a di pshirile
- 14 Gobane motšhaotšhele ke a ripitla,
- 15 Lerato le ila motlalo ka ntaka ya leihlo ke fahlogetše,
- 16 Ga le na mmala le bjalo ka ba bošego ke bone,
- 17 Buša pelo re thomolle bophelo fase hle!
- 18 Tlaa re boelantšhwe ke tšhimama mohlomongwe ke tla fola.

- **Tlotlontšu ya sereto**

Go tšewa ke melodi ya makaba - go theeletša batho gomme wa dira tše ba go botšago tša go tšwa tseleng

Go gana go kotopetša - go ba le kganyogo

Momomono - moatlano

Bokoti - bophelo bja ka gare ga dikamano

Bomphetakapejana – batho ba o gweranago nabo nakonyana

Tšhoolo – dilo tše botse

Thabalakile – go tlotša

Go nka sa sebedu - go se sa nyakega

Sephantha - lešilo

Botšhupušadigwere - dingaka tša setšo

- **Kgwekgwe/Tabakgolo**

Boitsholo bja sereti ka mesepelo ya sona.

- **Kakaretšo/Moko**

Sereto se bolela ka yo a ilego a ba le mesepelo ya mabatha gomme mosadi wa gagwe a mo hlala. Sereti se kgopela tshwarelo go mosadi wa sona gore ba tle ba thome bophelo ka lefsa.

- **Mohuta wa sereto**

Thetotsholo

Sereti se itshola ge se ile sa ipha mesepelo ye e sego ya loka, lapa la sona la be la phumega.

Bjale o kgopela tshwarelo gore a mo fe sebaka ba thome bophelo ka lefsa.

Tshekatsheko ya sereto

- **Sebopego sa ka ntle**

Mohlala:

Ditemanatheto

- Sereto se bopilwe ka ditemanatheto tše 3.
- Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e na le methalotheto ye tshela.

Methalotheto

- Sereto se bopilwe ka methalotheto ye 18.
- Methalotheto ke ye mekopana, ya magareng le ye metelele.

- **Poeletšothomi**

Mohlala:

Ke be ke tšerwe ke melodi ya makaba tšobana la ka,
Ke bone a bangwe mafuri pelo ya gana go kotopetša,

- **Tlogelo**

Mohlala:

Mothalotheto wa 4.

Bokoti ra neana bja **rato** nonnoti ya bophelo,

- **Seka**

Mohlala:

Mothalotheto wa 1

Ke be ke **tšerwe ke melodi ya makaba** tšobana la ka,

- **Dibokantšu**

Mehlala:

Mothalotheto wa 7: Bompheketapejana - batho bao sereti se ilego sa ikgweranya le bona ba mo tlogela.

Mothalotheto wa 11: Botšhuputšadigwere - dingaka tša setšo tšeo di bego di thuša sereti.

Mothalotheto wa 12: Dihudušaphelo - dilo tša go bolaya tšeo sereti se wetšego go tšona.

Kelelothalalo

Methalotheto ya 13 le 14

Ditšhidi le ditšhemo tša matšhekge mahloko a ka a di pshirile

Gobane motšhaotšhele ke a ripitla,

- **Poeletšo ya kgopolo**

Mohlala:

Methalotheto ya 15 le 16

Lerato le ila motlalo ka ntaka ya leihlo **ke fahlogetše**,

Ga le na mmala le bjalo ka ba bošego **ke bone**,

- **Leswao!**

Mohlala:

Mothalotheto wa 17

Buša pelo re thomolle bophelo fase hle!

- **Moya wo o fokago**

Moya wa boitsholo.

Sereti se itshola ka mesepelo ya sona yeo lehono e mo fetotšego molwetši a ba a emaemišwa le bonkadingala go hwetša thušo.

- **Maikutlo a sereti**

Maikutlo a go kwa bohloko.

Sereti se kwešwa bohloko ke ge bophelo bja sona bo hlakahlakantšwe ke maitshwaromabe a sona gomme se a itshola.

- **Molaetša wa sereto**

Sereti se eletša banna gore ba hlokomele mesepelo ya bona ka ge mafelelong e tla ba hlolela malwetši le go ba thubela malapa.

Mohlala wa potšišo ye telele

Sekaseka kgetho le tirišo ya mantšu seretong se.

Mohlala wa karabo

Hlokomela: Ga se ka mehla mo karabo ya potšišo e telele e bago le thumo. Thumo karabong ya potšišo ye telele e laolwa ke ka mokgwa wo mohlalobi a botšišitšego potšišo. Lebelela o inweše ka nkgo go mehlala ya dikarabo tšeo di filwego tša dipotšišo tša ka godimo. Bala potšišo morago o lebelele karabo. Ke gona fao o tlogo kgona go bona mohuta wa dipotšišo tša go nyaka thumo.

Thumo ke boikgopolelo bja molekwa. Molekwa o tšweletša dikgopolo tša gagwe malebana le dintlha tšeo a di ngwetšego. Sa bohlokwa ke gore e laolwa ke potšišo.

Teori ya kgetho le tirišo ya mantšu

Kgetho le tirišo ya mantšu ke mokgwa wo sereti se šomišago mantšu seretong go tšweletša dikgopolo.

Kgethontšu ke mantšu ao a sego a setlwaedi gomme a dirišitšwe seretong go tšweletša dikgopolo.

Tirišo

Temanatheto ya 1

Go tšewa ke melodi ya makaba – ke ge sereti se theeletša batho gomme sa dira go ya le ka fao ba bolelago

Momomono – go atlana ga sereti le bao a bego a dira tša phaku le bona

Bokoti – sereti se dira mediro ya ka gare ga dikamano le batho ba bangwe

Go bakwa le badimo – sereti se lwala kudu

Temanatheto ya 2

Bomphetakapejana – ke batho bao sereti se bego se ba holofetše gomme ba se tlogela (a gwerane nabo nakonyana ye kopana)

Sephantha – sereti se bona mosadi wa sona bjalo ka lešilo

Botšhuputšadigwere – mangaka a setšo ao sereti se bego se išwa go ona

Dihudušabophelo – dilo tša go bolaya tše sereti se di wetšego go tšona

Mehlala ya dipotšišo tša ditsopolwa

1. Tsopola sekafoko go tšwa temanathetong ya 1 se se hlalošago gore sereti se be se weditšwe ke batho ba bangwe.
2. Efa tlhalošo ya mothalotheo wa 3.
3. Ke kgopolo efe ye e tšweletšwago ke mothalotheo wa 5?
4. Na sereto se ke sa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago.
5. Efa tlhalošo ya mmolelwana wo go ya le ka fao o dirisitšwego ka gona temanathetong ya 1: 'Sekhukhuni se bonwe ke sebatladi.'
6. Re alele molaetša wa sereto se.
7. Ke setlabelatheto sefe se se tšwelelago mothalotheo wa 16? Efa tirišo ya sona.
8. Ngwala dibokantšu TŠE THARO go tšwa temanathetong ya 3 o be o fe le tirišo ya tšona.
9. Hlaloša sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše ditemanatheto le methalotheo.
10. Ke maikutlo a mohuta mang a a go aparelago ge o bala sereto se? Tiiša karabo ya gago ka lebaka.

Mehlala ya dikarabo

1. ...ke tšerwe ke melodi ya makaba...
2. Sereti le seretwa ba be ba atlana go laetša lerato.
3. Sereti se a babja.
4. Ke thetotsholo.
Sereti se a itshola go tšeo di bego di se dira, di mmaketše malwetši gomme o kgopela tshwarelo go mosadi wa sona yo a bego a mo tlogetše.
5. Sereti se be se dira dilo se re ga se bonwe mme mafelelong dilo tšela di utollogile ka bohloko.
6. Monna ge a na le malaomabe ga a ke a fetša gabotse.
7. Phefelo/pebofatšo.

Sereti se bolela ka baloi fela se re ba bošego bao motho a ka se ke go a ba hlatha.

8. Dibokantšu:

- Bomphetakapejana - batho bao ba ilego ba ikgweranya le sereti gomme ba se tšhabela.
- Botšhuputšadigwere - dingaka tša setšo tše sereti se bego se išwa go tšona.
- Dihudušabophelo - dilo tša go bolaya tše sereti se wetšego go tšona.

9. Ditemanatheto:

- Sereto se bopilwe ka ditemanatheto tše 3.
- Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e na le methalotheto ye tshela.

Methalotheto:

- Sereto se na le methalotheto ye 18.
 - Methalotheto ke ye mekopana ya magareng le ye metelele.

10. Dikarabo tša maleba di tla amogelwa.

Mohlala:

Maikutlo a kwelobohloko

- Ke kwela sereti bohloko ka ge se hlokile ponelopele gomme bjale se a itshola ebile se kgopela tshwarelo.

SERETO SA 7

NTLEMOLLENG - MASHILO P.M.

(Mothopo: www.womenhealthmag.com /www.shutterstock.com)

- 1 Le mpelege ya lena melao ka latela
- 2 Ka thari ya kgokong la nkhumela mameno
- 3 Kgetleng tša lena bokatlou ka le golela,
- 4 Ka ba yo mongwe wa dirotholana faseng leno.
- 5 Mešomo lapeng ka šoma go ya ka makgethe,
- 6 Pušo ke theeditše ya lena Mme mmelegi;
- 7 Eupša thuto ga le mphe le ntsene kgwethekgwethe,
- 8 Mahlatse le nkuna ona gore ke se be molemogi.
- 9 Ka nyalo le ntlemeletše ke a hlaka
- 10 Gobane ka yona ke rapeletša bophelo,
- 11 Ebile ka yona ke imelwa ke bophelo,
- 12 Ke phela bja majaditala ganateng la sehlakahlaka.
- 13 Hlee ...ntlemolleng ke tšweng ka difata!
- 14 Ke tšweleng ka ntle go yo fatafata.

[Letl.120 – 121]

• Tlotlontšu

Thari ya kgokong = thari yeo e dirilwego ka mokgopa wa phoofolo yeo e bitšwago

Kgokong - phoofolo

Dirotholana - bana

Majaditala - go hlaka/ go phela sephoofolo

- **Tabakgolo/ Kgwekgwe**

Sello mabapi le dipheto tšeo batswadi ba di tšeelago bana ba bona.

- **Kakaretšo**

Sereto se se bolela ka lekgarebe leo le hlalošago ka fao batswadi ba lona ba le godišitšego ka gona le ka moo ba le fepilego ka gona. Ba mo diretše tšohle. Le ge ba mo godišitše efela ga se ba mo swara bjalo ka motho yo mogolo ka ge ba se ba mo dumelela go ikgethela molekane ba mo kgethetše molekane ebile ga ba mo dumelele gore a itšeele dipheto. Se se dira gore sereti se thulane le batswadi ba sona ka ge se se dira gore lenyalo la sona la go kgethelwa le mo galakele. Bjale sereti se ba kgopela gore ba mo lokolle a fiwe tumelelo ya go ikgethela seo a se ratago.

- **Mohuta wa sereto**

Sereto se ke Sonete ya Seisemane.

Ke sonete ya Seisemane ka ge tshwantšho e bonala ditemanathetong tše tharo tša mathomo tša methaladi ye mene ye nngwe le ye nngwe (Dikhwatereine) gomme tirišo e bonala temanathetong ya bone e le go ya mafelelo ya methaladi ye mebedi (Khapolete).

Sereti ga se sa atlega go tšweletša patrone ya morumokwano wa sonete ya seisemane ka ge sereto se se sa latele patrone ya gona (abab, cdcd, efef, gg) ya sereto se ke ya go ikgetha, e arogile ka tsela ye: abab, cdcd, effe, gg.

Tshekatsheko ya sereto

- **Sebopego sa ka ntle sa sereto**

Ditemanatheto

- Sereto se se bopilwe ka ditemanatheto nne, dikhwatereine tše tharo le khapolete.

Methalotheto

- Sereto se se bopilwe ka methalotheto ye lesomenne (14).
- Methalotheto ke ye metelele, ya magareng le ye mekopana.

- **Poeletšogare**

Mehlala:

Methalotheto ya 1 le 2.

Le mpelege **ya** lena melao ka latela
Ka thari **ya** kgokong la nkhumela mameno
Methalotheto ya 9, 10 le 11.

Ka nyalo le ntlemeletše **ke** a hlaka
Gobane ka yona **ke** rapeletša bophelo,
Ebile ka yona **ke** imelwa ke bophelo,

- **Poeletšo ya senoko**

Mohlala:

Mothalotheto wa 3

Kgetleng tša **lena** bokatlou ka **le** golela

- **Poeletšopotla**

Mohlala:

Methalotheto ya 1 - 4

Le mpelege ya lena melao ka latela
Ka thari ya kgokong la nkhumela mameno
Kgetleng tša lena bokatlou ka le golela,
Ka ba yo mongwe wa dirotholana faseng leno.

- **Poeletšophetši/felo**

Mohlala:

Methalotheto ya 10 le 11

Gobane ka yona ke rapeletša **bophelo**,
Ebile ka yona ke imelwa ke **bophelo**,

- **Poeletšo ya karolo ya lentšu**

Mohlala:

Mothalotheto wa 6

Pušo ke theeditše ya lena **Mme mmelegi**;

- **Morumokwanotia**

Mohlala:

Methalotheto ya 10 le 11

Gobane ka yona ke rapeletša bophelo,
Ebile ka yona ke imelwa ke bophelo,

- **Morumokwanobedi**

Mohlala:

Methalotheto ya 13 le 14

Hlee ... ntlemleng ke tšweng ka difata!

Ke tšweleng ka ntle go yo fatafata!

- **Morumokwanoputla**

Mehlala:

Methalotheto ya 1 - 4

Le mpelege ya lena melao ka latela

Ka thari ya kgokong la nkunela mameno

Kgetleng tša lena bokatlou ka le golela,

Ka ba yo mongwe wa dirotholana faseng leno.

- **Morumokwanokgaotši**

Mohlala:

Methalotheto ya 9 - 12

Ka nyalo le ntlemeletše ke a hlaka

Gobane ka yona ke rapeletša bophelo,

Ebile ka yona ke imelwa ke bophelo,

Ke phela bja majaditala ganateng la sehlakahlaka.

- **Tshwantšhanyo**

Mothalotheto wa 3

Kgetleng tša lena bokatlou ka le golela

- **Kelelathalo/kgopolotšweledi/kgopolokeledi/entšampamente**

Mohlala:

Methalotheto ya 6 le 7

Pušo ke theeditše ya lena Mme mmelegi:

Eupša thuto ga le mphe le ntsene kgwethekgwethe

- **Kgakantšho**

Mohlala:

Mothalotheto wa 4

Ka ba yo mongwe wa dirotholana faseng leno

- **Moya wo o fokago**

Moya wa manyami

Sereti se nyamišwa ke ka mokgwa woo batswadi ba sona ba se gateletšego ka gona.

Goba

Maikutlo a boipelaetšo.

Sereti se a ipelaetša se llela batswadi ba sona ka seo ba mo dirilego sona, ba mo kgethela molekane ba se dumele a ikgethela gomme bjale ga se ipshine ka gare ga kamano yeo bjale se a ipelaetša se kgopela gore ba mo lokolle.

- **Maikutlo a sereti**

Maikutlo a manyami.

Sereti se nyamišwa ke ka mokgwa woo batswadi ba sona ba se swerego ka gona/ba se godišitšego ka gona ba se kgethela molekane ba se dumele a ikgethela gomme bjale ga se ipshine ka gare ga kamano yeo.

- **Molaetša**

Sereti se lemoša batswadi ka bohloko bjoo ba bo hlolago godimo ga bana ba bona ka go ba kgethela balekane sebakeng sa gore ba ikgethele/ sa go ba tšeela dipheo.

Mohlala wa potšišo ye telele

Sekaseka sonete ye go ya ka:

- Tshwantšho le tirišo
- Ditemanatheto
- Methalotheto
- Morumokwano

Mohlala wa karabo

Hlokomela: Ga se ka mehla mo karabo ya potšišo e telele e bago le thumo. Thumo karabong ya potšišo ye telele e laolwa ke ka mokgwa wo mohlalobi a botšišitšego potšišo. Lebelela o inweše ka nkgo go mehlala ya dikarabo tšeo di filwego tša dipotšišo tša ka godimo. Bala potšišo morago o lebelele karabo. Ke gona fao o tlogo kgona go bona mohuta wa dipotšišo tša go nyaka thumo.

Thumo ke boikgopolelo bja molekwa. Molekwa o tšweletša dikgopolo tša gagwe malebana le dintlha tšeo a di ngwetšego. Sa bohlokwa ke gore e laolwa ke potšišo.

Teori ya sonete

Sonete ke sereto se se bopilwego ka methalotheto ye lesomenne ye e nago le lenaneo la go ikgetha la morumokwano

Sereto se ke sonete ya seisemane go lebeletšwe tshwantšho le tirišo. Se bopilwe ka tirišo methalotheto ye lesomenne yeo e beakantšwego ka lenaneo la go ikgetha la morumokwano.

Tshwantšho le tirišo.

Methalotheto ye seswai ya mathomo seretong se e tšweletša tshwantšho mola ye tshela ya mafelelo, e lebane le tirišo. Tshwantšho e lebane le bothata bjo sereti se bego se lebane le bjona bja go kgethelwa/ go gapeletšwa lenyalo leo le sa le nyakego mola tirišo e lebane le tharollo ya bothata yeo e lego go fedišwa ga lenyalo leo/ go lokollwa go lenyalo leo.

Sebopego sa ka ntle sa sereto

Ge go bolelwa ka sebopego sa ka ntle go lebelelwa ditemanatheto le methalotheto tša sereto. Ditemanatheto di bopša ka methalotheto gomme temanatheto ye nngwe le ye nngwe e rwele kgopolo ye e itšego.

Methalotheto

- Sereto se bopilwe ka methalotheto ye lesomenne
- Sereto se se bopilwe ke methalotheto ye mekopana, ya magareng le ye metelele

Ditemanatheto

- Ditemanatheto tša sonete ye ke tša boikgopolelo
- Sonete ye e bopilwe ka ditemanatheto tše 4 tše tharo tša dikhwatreine le e tee ya khapolete.

Morumokwano

Methalotheto ya sonete ye e bopilwe ka lenaneo la go ikgetha la morumokwano: ABAB CDCD EFFE GG/ abab cdcd effe gg

Mehlala ya dipotšišo tša ditsopolwa

1. Sereti se dirišitše thekniki efe ya theto ka lentšu le “faseng”?
2. Na sereto se se wela legorong lefe la direto? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI.
3. Tirišo ya lentšu le “Le” mothalotheotong wa 1 le laetša gore sereti se bolela le batho ba ba kae?
4. Efa patrone ya morumokwano ye e tšwelelago temanathetong ya pele o be o fe le mohuta wa yona.

5. Ke thekniki efe yeo e tšweletšwago ke lentšu le “dirotholana” mothalotheong wa 4?
6. Laetša poeletšo yeo e tšweletšwago ke methalotheto ya 2 le 3 o be o fe le leina la yona.
7. Na poeletšo ya karolo ya lentšu yeo e tšwelelago mothalotheong ya 6 e gatelela kgopolo efe?
8. Efa thekniki yeo e tšweletšwago ke methalotheto ya 6 le 7 o be o fe le tirišo ya yona.
9. Na methalotheto ya 13 le 14 e tšweletša mohuta ofe wa morumokwano?
10. Efa tlhalošothwii ya methalotheto ya 9 le 12.
11. Bontšha go atlega le go palelwa ga sereti seretong se go ya ka dinyakwa tša sonete ya seisemane ka dintlha TŠE PEDI.
12. Na methalotheto ya 13 le 14 e bitšwa eng? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI.
13. Ke kgopolo efe yeo e tšweletšwago ke lentšu le “Hlee ...” mothalotheong wa 13?

Mehlala ya dikarabo

1. Tlogelo
2. Ke sonete
 - Se bopilwe ka methalotheto ye 14 ye e nago le lenaneo la go ikgetha la morumokwano
 - Se na le tshwantšho le tirišo
3. Ba babedi
4. abab
Morumokwanoputla
5. Kgakantšho
6. **Ka** thari ya kgokong
Kgetleng tša lena
Ka ba yo mongwe = Poeletšopotla
7. Kgopolo ya gore o tloga o obametše/ kwele maele a mma wa gagwe yo a mmelelego ka nnete e se go mme fela, ke yo a mmelelego.

8. Kelelathalo

- Kgopolo ya gore sereti se be se hlompha melao ya batswadi ba gagwe e fetela pele mothalothehong wa go latela ka go laetša gore le ge go le bjalo ga ba mo rute selo ka ge ba phela ba tsenatsena tša bophelo bja gagwe.

9. Morumokwanobedi

10. Mthalotheho wa 9: Batswadi ba gagwe ba mo gapeleditše go nyalwa, ba mo kgethetše molekane ga se ba mo dumelela go kgetha yo a mo nyakago.

Mthalotheho wa 12: Sereti se phela bjalo ka phoofolo, se a hlaka se phela se le noši ga go yo a mo fago maele a bophelo.

11. Ka tshwantšho le tirišo o atlegile: tshwantšho e tšweletšwa ke mthalotheho ye 12 ya mathomo mola tirišo e tšweletšwa ke mthalotheho ye 2 ya mafelelo.

Ka morumokwano sereti se paletšwe, morumokwano wa sonete ya seisemane e swanetše go ba: abab, cdcd, efef, gg = sebakeng sa: abab, cdcd, efef, gg.

12. Khapolete

- E tšweletša tirišo/ tharollo seretong se. E bopilwe ka morumokwanobedi.

13. Kgopolo ya go re o tloga a ba kgopela - O tloga a ba kgopela ka ge mo a le go gona a sa ipshine ka selo ka gare ga lenyalo leo.

SERETO SA 8

MOLLO SETHUMAŠWAKANTLE SEBUTŠWIŠAKAGARE – MPHASHA L.E.

(Mothopo: www.gettyimage.in)

- 1 Sebešwa ke se tee mollong wo,
- 2 Ka go tuka le go tupa ga se na matepe,
- 3 Ya go thoma mollo pampiri ga e nyakege,
- 4 Ge e le kapeelo yona e a makatša.
- 5 Mollo o dula o tuka kgole le pitša,
- 6 Mateng ga a butšwe ka wona eupša ka muši,
- 7 Pele a butšwa a tšea ye mentši mengwaga,
- 8 Gobane ye pitša sekhurumelo ga e se tsebe.
- 9 Ye pitša ge e apeilwe ga e hlatlolwe,
- 10 Go e hlatlola ke go lahla sebešwa se,

11 Ka ya go bopa khutšo menwana wa se tlogela,

12 Kgafekgafe wa se swara o bothateng.

13 A tšea mengwagangwaga go butšwa mateng

14 Go lekola ge a butšwitše go pala go pala,

15 Dingaka mola a swele di tla a utolla,

16 A khwamoga moya o tšwa nameng.

17 Go hlwa o se momile tlogela o tla thušega,

18 Muši o ka se go nkgele wa re nkgela,

19 Tše di ka se swego ke diaparo le mašelakgabiši,

20 Bophelo o ka se iphokoletše, o tla ikokeletša.

[Letl. 113 – 114]

- **Tlotlontšu**

Khwamoga – Sekerete se tšhuma/gobatša mateng a motho go swana le maswafo gomme ge a swele a a kgaoga/ thaogana

Mateng – Ditho tša ka gare/ tša teng tša motho go swana le maswafo, dipshio le tše dingwe.

- **Tabakgolo/ Kgwekgwe**

Tabakgolo ke kotsi ya sekerete / motšoko maphelong a batho.

- **Kakaretšo**

Sereto se se bolela ka sekerete/motšoko. Se hlaloša ka mokgwa woo sekerete/motšoko se šomago ka gona. Se senya/ gobatša motho ka teng se sa bontšhe le gona se tšea nako ye telele go senya/gobatša moo e le go gore motho a ka no se lemoge gore se a mo gobatša. Sereti se hlaloša ka moo sekerete/ motšoko o hlolago batho malwetši ka gona. Ka moo se fedišago maphelo a batho ka gona, batho ba go kgoga motšoko ga ba phele nako ye telele ba hlokofala ka pela. Sereti se laetša gore ke selo se tee fela seo se ka dirago gore motho a efoge malwetši le go hlokofala pele ga nako ke go tlogela go kgoga sekerete/motšoko.

- **Mohuta wa sereto**

Sereto se ke seretotsholo.

Sereti se sola/ nyefola ka mokgwa wo sekerete se šomago ka gona, go se šomiša efela se le gare se senya/gobatša, se fetša/gobatša mateng a batho ebile se a bolaya ka lehlakoreng le lengwe.

Tshekatsheko ya sereto

- **Sebopego sa ka ntle sa sereto**

Ditemanatheto

- Sereto se se bopilwe ka ditemanatheto tše tlhano (dikhwatreine tše tlhano).
- Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e na le methalotheto ye mene ye mene.

Methalotheto

- Sereto se se bopilwe ka methalotheto ye masomepedi (20).
- Methalotheto ke ye mekopana, ya magreng le ye metelele.

- **Kemedi**

Mohlala:

Mothalotheto wa 1

Sebešwa se emetše sekerete/ motšoko ka lebaka la gore ke wona wo o thumašwago o bešwago.

- **Poeletšogare**

Mohlala:

Methalotheto ya 2 le 3

Ka go tuka le **go** tupa **ga** se na matepe,
Ya **go** thoma mollo pampiri **ga** e nyakege,

- **Poeletšogare**

Mohlala:

Mothalotheto wa 13 le 14

A tšea mengwagangwaga **go** butšwa mateng
Go lekola ge a butšwitše **go** pala go pala,

- **Kelelothallo/kgopolotšweledi/kgopolokeledi/entšampamente**

Mohlala:

Methalotheto ya 7 le 8

Pele a butšwa a tšea ye mentši mengwaga,
Gobane ye pitša sekhumelo ga e se tsebe.

- **Patrone ya morumokwano**

Mohlala:

A tšea mengwagangwaga go butšwa mateng **a/ ng**
 Go lekola ge a butšwitše go pala go pala, **b/la**
 Dingaka mola a swele di tla a utolla, **b/la**
 A khwamoga moya o tšwa nameng. **a/ng**

- **Poeletšokgaotši**

Mohlala:

Temanatheto ya 4

A tšea mengwagangwaga go butšwa mateng
 Go lekola ge a butšwitše go pala go pala,
 Dingaka mola a swele di tla a utolla,
 A khwamoga moya o tšwa nameng.

- **Kgakantšhano / Paradokisi**

Mohlala:

Mothalotheto wa 18

Mušī o ka se go nkgele wa re nkgele,

- **Poeletšo ya kgopolo**

Mohlala:

Mothalotheto wa 14

Go lekola ge a butšwitše **go pala go pala**,

- **Moya wo o fokago seretong**

Go foka moya wa manyami.

Sereti se nyamišwa ke bošoro bja sekerete ka ge se feleletša ka go bolaya batho, se sa bontšhe.

- **Maikutlo a sereti**

Maikutlo a manyami.

Sereti se nyamišwa ke ka mkgwa woo sekerete se fetšago batho/ se bolayago batho.

- **Molaetša**

Sereti se leka go lemoša batho gore ge ba nyaka go oketša matšatši a bona a bophelo ba swanetše go tlogela go kgoga sekerete. Sereti se lemoša batho gore ga go na seo o ka se dirago go alafa bokotsi bja sekerete ntle le go se tlogela (Sehlare sa sona ke go se tlogela).

Sereti se hlohleletša batho gore ba se ikgweranye le motšoko ka lebaka la gore ge ba ka tšwela pele le go o kgoga e tla ba e le go iphokoletša maphelo a bona ka ge se hlolela motho malwetši a go swana le Kankere.

Sereti se leka go re lemoša gore go kgoga go kotsi maphelong a rena le gona a go kotsi maphelong a bao ba kgogago fela le a bao re kgogago re le kgauswi le bona.

Mehlala ya dipotšišo tše telele

- 1 Sekaseka sereto se go ya ka tshwantšhokgopolo.
- 2 Sekaseka sereto se go ya ka dikgopolo tša sereti.

Mehlala ya dikarabo

Hlokomela: Ga se ka mehla mo karabo ya potšišo e telele e bago le thumo. Thumo karabong ya potšišo ye telele e laolwa ke ka mokgwa wo mohlalobi a botšišitšego potšišo. Lebelela o inweše ka nkgo go mehlala ya dikarabo tšeo di filwego tša dipotšišo tša ka godimo. Bala potšišo morago o lebelele karabo. Ke gona fao o tlogo kgona go bona mohuta wa dipotšišo tša go nyaka thumo.

Thumo ke boikgopolelo bja molekwa. Molekwa o tšweletša dikgopolo tša gagwe malebana le dintlha tšeo a di ngwetšego. Sa bohlokwa ke gore e laolwa ke potšišo.

1. Teori ya tshwantšhokgopolo

Ke go bona seo sereti se se tšweletšago ka leihlo la kgopolo. Sereti se re bopela seswantšho sa seo se se tšweletšago ka tirišo ya dikapolelo, dika, diema, kgetho le tirišo ya mantšu le diripa tše dingwe tša polelo.

Tirišo

Sebešwa - Se dirišitšwe go tšweletša kgopolo ya sekerete/ motšoko ge se thumašitšwe

Kapeelo - go tšweletša kgopolo ya gore go a makatša gore mollo wo se o se apeago se a makatša ka ge se senya.

Mateng - A dirišitšwe go tšweletša kgopolo ya ditho tša mmele go swana le maswafo, dipshio le tše dingwe.

Butšwa - e tšweletša seswantšho sa gore ge motho a le gare a kgoga mateng a gagwe a gare a a apeege ka muši wa sekerete /motšoko go fihlela a butšwa.

Mengwagangwaga - e re tšweletša seswantšho sa go laetša gore sekerete/ motšoko o tšea nako e telele go butšwiša mateng/ go senya mateng a bona/ go gobatša mateng.
Momile - go tšweletša kgopolo ya gore go hlwa o se kgoga ka lebaka la gore go re o kgone go se kgoga o swanetše go šomiša molomo go se moma.

2. Teori ya dikgopolo tša sereti

Ke dintlhakgolo tše sereti se di tšweletšago ka gare ga temanatheto ye nngwe le ye nngwe.

Temanatheto ya pele

- Sereti se tšweletša kgopolo ya gore sekerete/ motšoko se a makatša ka ge se sa tšee nako go se thumaša, se sa hlakiše go se thumaša, le gona se sa nyake dilo tše dintši go se thumaša.

Temanatheto ya bobedi

- Sereti se tšweletša kgopolo ya gore sekerete/ motšoko o gobatša batho ka muši wa wona.

Temanatheto ya boraro

- Sereti se tšweletša kgopolo ya gore sekerete ge o ka se tlwaela ga go bonolo go se tlogela gomme se tlo go iša melekong.

Temanatheto ya bone

- Sereti se tšweletša kgopolo ya gore sekerete se tšea nako ye telele go gobatša/ go senya mateng a motho
- Se tšweletša gape le kgopolo ya gore ge mateng a ka fela a a thaoga motho o a hlokošana

Temanatheto ya bohlalo

- Sereti se tšweletša kgopolo ya gore batho bao ba kgogago motšoko gore ba lemoge gore ge ba kgoga sekerete/motšoko, ga ba gobatše bona fela ba gobatša le bao ba le go kgauswi le bona ka ge muši wo le bona o ba fihlelela.
- Sereti se tšweletša kgopolo ya go re sehlare sa sekerete/motšoko ke go se tlogela fela.

Mehlala ya dipotšišo tša ditsopolwa

1. Tsopola patrone ya morumkwano le poeletšo tšeo di tšweletšwago ke temanatheto ya 4 methalathetong ya 13 – 16.

2. Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebetše ditemanatheto.
3. Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše methalotheto.
4. Ngwala dikgopolokgoplo TŠE PEDI tše di tšweletšwago ke temanatheto ya 5.
5. Na ke maikutlo a mohuta mang ao a go aparelago ge o bala diteng tša sereto se? Fahlela karabo ya gago.
6. Tsopola methalotheto ye e nago le kgopolotšweledi temanathetong ya 2 o be o fe le tirišo ya yona.
7. Hlaloša mohuta wa poeletšo ye e tšwelelago methalothetong ya 17 – 19 o be e laetše.
8. Ahlaahla moya wo o fokago seretong se.
9. Na molaetša wa sereto se ke ofe? Fahlela ka ntlha E TEE.
10. Efa tlhalošothwii ya mothalotheo wa 16.
11. Na sereti se se hlaloša eng ka mothalotheo wa 11?

Mehlala ya dikarabo

1. abab = Morumokwanokgaotši
A
A - Poeletšokgaotši
2. Se bopilwe ka ditemanatheto tše 5
Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e bopilwe ka methalotheto ye mene ye mene
3. Se bopilwe ka methalotheto ye 20
Se bopilwe ka methalotheto ye mekopana, ya magreng le ye metelele
4. Motho o thušega fela ka go tlogela sekerete/ motšoko sa ruri
Batho ba swanetše go lemoga gore muši wa sekerete/ motšoko o kotsi le go batho bao ba le go kgauswi le bona ka ge muši woo o ba fihlelela le bona.
5. Maikutlo a manyami
 - Ke nyamišwa ke ka mokgwa woo sekerete / motšoko o gobatšago mateng a batho ka gona mola o iphihlile/ o sa bontšhe.

Goba

Maikutlo a makalo

- Ke makatšwa ke go re sekerete/ motšoko o kgona bjang go tuka le go tupa ka ntle efela wa senya ka gare/ o tuka ka ntle wa senya ka gare
6. Mateng ga a butšwe ka wona eupša ka muši
Pele a butšwa a tšea ye mentši mengwaga
Gobane ye pitša sekhurumelo ga e se tsebe
- Kgopolo ya go re muši wa sekerete/ motšoko ke wona o gobatšago mateng a motho e tšwela pele ka go hlaloša gore o tšea nako ye kaakang – mengwagangwaga go a gobatša
7. Poeletšogare – se e boeledišwe gare ga methalotheto ya 17 – 19.
Go hlwa o se momile tlogela o tla thušega,
Muši o ka se go nkgele wa re nkgela,
Tše di ka se swego ke diaparo le mašelakgabiši,
8. Moya wa manyami
Sereti se nyamišwa ke ka mokgwa wo sekerete se gobatšago mateng a batho ka gona ba be ba feleletša ba hlokošetše.
9. Sekerete ga se sa loka.
Se dira gore motho a fokotše matšatši a gagwe a bophelo ka lebaka la gore muši o butšwiša mateng a motho.
10. Ge mateng a motho a swele a go sa na se se diregago go latela lehu fela.
11. Motho ge a kgoga motšoko o se swara ka menwana ye mebedi yeo e dirišwago go bopa khutšo.

DITLOŠABODUTU – MOROPA M.S.

(Mothopo: www.stock.adobe.com)

- 1 Ngwageng wa seketemakgolosenyanemasomeseswaitee,
- 2 Thagaletswalo tshehlana kutwana
- 3 E wele kalana madibeng a badimo.
- 4 Ke Kujane Nogwane wa Mooka
- 5 Ngwato Morwakgomo le dinao tša mosepedi,
- 6 Lethabo ya ba nyakalalo –
- 7 Nyakalalo ya go thabela leitšibolo,
- 8 Kujane' a Botosi bja Pheladi.

- 9 Kujane'a Botosi dithutong ke mpho ke filwe,
- 10 Sejahlapo o potoketša le ba mošetša –
- 11 Maisemane, mathaitshai marutampša lengwalo.
- 12 Maamong a bolesome Matabo o a ilešwa,
- 13 Kujane ga se a tope fase ke leabela,
- 14 Leabela la bo Ngwato Morwakgomo mofahloši
- 15 Mofahlolla bana ba thari ye ntsho
- 16 Go thwego: Ya lata e a fetiša.

17 Ngwageng wa seketemakgolosenyanemasomeseswaitlhano
18 Senatla ntshororo leitšibolo lekgeswa,
19 Motho wa kgobe kgoši ya Majeremane –
20 Ya ba lethabo go Ngwato Morwakgomo,
21 Ke Selauwane Phathudi selaolamekome.
22 Ke thabangkamoka batho re thabile,
23 Go hlokege le wa mmapelwanasekgopi,
24 Go hlokege le wa go bona kwata leihlong.

25 Ngwana sešalaropeng tena,
26 Šala re go tlogele gore
27 Tša marope di šale di go bona.
28 Ke mogwera wa Chubane le Morwamotšhe,
29 Morwamotšhe wa malawa Maroteng,
30 Maroteng maremakadilepe
31 Mahlabanantwana mosego.
32 Ke Dihlabakela tša Ramabusa'a kgomo,
33 Dihlabanela Morota Ntswaneng.
34 Re dihlalani tša ntwā ya marumo,
35 Marumo gaMohlala'Morudi'a mabuša
36 Bao ba hlabanago ka makgai,
37 Dihlabakela ka marumo re hlaba Maswatse,
38 Re hlabile Mapono a tšhaba pshenene
39 A tloga a tšhaba a šiile mekhwamelo,
40 A šiile digale mosega'thaba Leolo.
41 Ke tšhaba mediti thobela!

[Letl. 104 – 105]

- **Tlotlontšu**

Thagaletswalo - ngwana wa mathomo wa mošemane ka lapeng

Leitšibulo - ngwana wa mathomo ka lapeng

Potoketša - go bolela ka bokgwari

Ntshororo - boso bja go tiba, boso bja go phadima

Pshenene - go se apare diaparo, go Ponoka, go ponapona

Mekhwamelo - tša go tšwara tša ka gare

- **Tabakgolo/ Kgwekgwe**

Go retwa moswa wa maikemišetšo/ bokamosong bja gagwe, yo a tšeešego a fetišiša.

- **Kakaretšo**

Sereto se ke thetotumišo yeo e retago ngwana/ moswa yo a bego a na le maikemišetšo bophelong a tsena sekolo

- **Mohuta wa sereto**

Seretotumišo sa segologolo.

Se latela fomula ya thetotumišo ya segogolo ya thumo ya: Ke tšhaba mediti

Tshekatsheko ya sereto

- **Sebopego sa ka ntle sa sereto**

Methalotheto

- Sereto se se bopilwe ka methalotheto ye 41
- Sereto se se se bopilwe ka methalotheto ye mekopana, ya magareng le ye metelele.

Ditemanatheto

Sereto se se bopilwe ka ditemanatheto tše 4 tša go bopega ka tsela ye:

- Temanatheto ya 1 - Metalotheto ye 8
- Temanatheto ya 2 - Methalatheto ye 8
- Tematheto ya 3 - Methalotheto ye 8
- Temanatheto ya 4 - Methalotheto ye 17

- **Matseno**

Sereto se se na le thekniki ya tlogelo mo go matseno go ya ka dinyakwa tša thetotumišo ya segogolo. Sereto se ga se sa tšea fomula ya matseno a sereto sa thetotumišo ya segologolo.

- **Kelelothalo**

Mehlala:

Methalotheto ya 6 le 7

Lethabo ya ba nyakalalo –

Nyakalalo ya go thabela leitšibolo,

Methalotheto ya 17 le 18, 19 le 20

Ngwageng wa seketemakgolosenyanemasomeseswaitlhano

Senatla ntshororo leitšibolo lekgeswa,

Motho wa kgobe kgoši ya Majeremane –

Ya ba lethabo go Ngwato Morwakgomo,

- **Poeletšothomi**

Mehlala:

Methalotheto ya 21 le 22, 23 le 24

Ke Selaowane Phathudi selaolamekome.

Ke thabangkamoka batho re thabile,

Go hlokege le wa mmapelwanasekgopi,

Go hlokege le wa go bona kwata leihlong.

Methalotheto ya 39 le 40

A tloga a tšhaba a šile mekhwamelo,

A šile digale mosega'thaba Leolo.

- **Poeletšothomi ya sekafoko**

Mohlala:

Methalotheto ya 23 le 24

Go hlokege le wa mmapelwanasekgopi,

Go hlokege le wa go bona kwata leihlong.

- **Poeletšo ya senoko**

Mehlala:

Mothalotheto wa 1: Ngwageng wa **seketemakgolosenyanemasomeseswaitee**

Mothalotheto wa 17: Ngwageng wa **seketemakgolosenyanemasomeseswaitlhano**

- **Kgokanyi/ Tlemanyithalo**

Mehlala:

Methalotheto ya 6 le 7

Lethabo ya ba **nyakalalo** –

Nyakalalo ya go thabela leitšibolo,

Methalotheto ya 28 le 29

Ke mogwera wa Chubane le **Morwamotšhe**,

Morwamotšhe wa malawa Maroteng,

- **Seka**

Mohlala:

Mothalotheto wa 3

E wele kalana Madibeng a badimo - **go belegwa/ go begwa**

- **Leswao la thaladi (-)**

Mohlala:

Methalotheto ya 6 le 7

Lethabo ya ba **nyakalalo** –

Nyakalalo ya go thabela leitšibolo - Go hlaloša kgopolo ya gore

lethabo le le be le hlolwa ke eng

- **Thumo**

Sereti se dirišitše fomula ya mafetšo ya thetotumišo ya segologolo e le go:

Ke tšhaba mediti thobela!

- **Moya wo o fokago seretong**

Go foka moya wa lethabo.

Sereti se thabišwa ke seo Kubjane e le go sona, bohlale bja gagwe, go ba le mabjoko ga gagwe le go ba le maikemišetšo ga gagwe bophelong.

- **Maikutlo a sereti**

Maikutlo a lethabo.

Sereti se thabišwa ke seo Kubjane e le go sona, bohlale bja gagwe, go ba le mabjoko ga gagwe le go ba le maikemišetšo ga gagwe bophelong.

- **Molaetša**

Sereti se re hlohleletša go re ge o le motho o swanetše gore o be le maikemišetšo bophelong. Ge o filwe mabjoko a šomiše ka bokgwari. Dira go fetiša bao ba tlilego pele ga gago (Ya lata e a fetiša).

Mehlala ya dipotšišo tše telele

1. Sekaseka sereto se go ya ka tirišo ya kelelathalo
2. Sekaseka seretotumišo se go ya ka dinyakwa tša sona.

- Matseno
- Boitsebišo
- Mmele
- Mainatheto
- Thumo

Mehlala ya dikarabo

- **Hlokomela:** Ga se ka mehla mo karabo ya potšišo e telele e bago le thumo. Thumo karabong ya potšišo ye telele e laolwa ke ka mokgwa wo mohlalobi a botšišitšego potšišo. Lebelela o inweše ka nkgo go mehlala ya dikarabo tšeo di filwego tša dipotšišo tša ka godimo. Bala potšišo morago o lebelele karabo. Ke gona fao o tlogo kgona go bona mohuta wa dipotšišo tša go nyaka thumo.
- Thumo ke boikgopolelo bja molekwa. Molekwa o tšweletša dikgopolo tša gagwe malebana le dintlha tšeo a di ngwetšego. Sa bohlokwa ke gore e laolwa ke potšišo.

1. Teori ya kelelathalo

Ke ge kgopolo ya mothalotheo e fetela mothalotheong wa go latela.

Tirišo

Methalotheo ya 6 le 7

Lethabo ya ba nyakalalo –

Nyakalalo ya go thabela leitšibolo = kgopolo ya lethabo leo le bilego gona ka lapeng la Ngwato e tšwela pele mothalotheong wa go latela ka go laetša lebaka leo le hlolago/ hlotšego lethabo leo e le go go thabela ngwana wa mathomo/ leitšibulo.

Methalotheo ya 10 le 11

Sejahlapi o potoketša le ba mošetša –

Maisemane, mathaithai marutampša lengwalo - kgopolo ya go gatelela bokgwari bja Kubjane bja go bolela sekgowa go swana le ba mošwa wa mawatle e tšwela pele ka go fa tlhalešo ya bona mothalotheong wa go latela.

Methalotheo ya 13, 14 le 15

Kubjane ga se a tope fase ke leabela,

Leabela la bo Ngwato Morwakgomo mofahloši

Mofahlolla bana ba thari ye ntsho

Go thwego: Ya lata e a fetiša - kgopolo ya go re Kubjane ka mokgwa wo a nago le mabjoko ka gona ke leabela go e ra go re o a tšere go motho yo mongwe ka go re hlalošetša go re o a tšere kae go tatagwe Ngwato yo e be go e le mofahloši ka mošomo.

Methalotheo ya 25, 26 le 27

Ngwana sešalaropeng tena,

Šala re go tlogele gore

Tša marope di šale di go bona - kgopolo ya gore Kubjane ke mošalagae e tšwela pele

methalotehtong ya go latela ka go gatelela kgopolo ya gore a šale a tšea maikarabelo ka moka ga ona.

Methalotheto ya 38, 39 le 40

Re hlabile Mapono a tšhaba pshenene

A tloga a tšhaba a šiile mekhwamelo,

A šiile digale mosega'thaba Leolo - kgopolo ya gore ge ba be ba e lwa le Mapono e fetela pele temanathetong ya go latela ka go laetša gore ge ba be ba tšhaba ba ile ba tlogela/ šia mekhwamelo le digale tša bona kae.

2. Teori ya seretotumišo

Seretotumišo ke sereto seo se tumišago bogale, boroto, bohlale, bj.bj, bja motho, phoofolo le selo se sengwe e ka ba sa tlhago. Go na le mehuta ye mebedi ya seretotumišo, e lego seretotumišo sa bogologolo le seretotumišo sa sebjalebja. Mehuta ye e laolwa ke diteng. Ge diteng di bolela ka ditiragalo tša bogologolo gona go tla thwe sereto seo ke seretotumišo sa bogologolo. Ge go bolelwa ka diteng tša sebjalebja gona go tla thwe sereto seo ke seretotumišo sa sebjalebja.

Tirišo

Ditlošabodutu ke seretotumišo sa bogologolo. Sona se lemogwa ka dielemente tše di latelago: Matseno, boitsebišo, mmele le mafetšo.

- **Matseno**

Sereti ga se sa diriša fomula ya matseno seretong se ka gona go bile le tlogelo.

- **Boitsebišo**

Sereti ga se sa diriša fomula ya boitsebišo seretong se ka gona go bile le tlogelo.

- **Mmele**

Bokgoni

- Kubjane o filwe ka dithutong
- O na le bokgoni bja go bolela sejahlapa
- O tšeeletše tatagwe Ngwato Morwakgomo

Mainatheto

- Ntshororo = Boso bja go tiba / boso bja go phadima.

Thumo

Sereti se dirišitše thumo ya seretotumišo sa segologolo e le go 'Ke tšhaba baditi!'.

Mohlala wa dipotšišo tša ditsopolwa

1. Efa thekniki yeo e tšweletšego matsenong a sereto se.
2. Efa tirišo ya leswao leo le dirišitšwego mothalothetong wa 8 o be o fe mohola wa lona.
3. Laetša go atlega le go se atlege ga sereti tihamong ya gagwe ya mohuta wo wa sereto o lebeletše matseno le mafetšo.
4. Tsopola thumo ya sereto.
5. Na sereto se se wela ka legorong lefe la direto. Fahlela karabo ya gago ka lebaka.
6. Go ya ka temana ya bobedi Kubjane o belegwe ke bomang.

Mehlala wa dikarabo tša ditsopolwa

1. Tlogelo - sereto se bjale ka thetotumišo ya segologolo se be se swanetše go thoma ka fomula ya matseno le boitsebišo
2. Tlogelo = go laetša gore go na le seo se tlogetšwego.
3. Atlega = Sereti se kgonne go tšweletša mafetšo a mohuta wo wa sereto a: Ke tšhaba mediti thobela!
4. Ke tšhaba mediti thobela!
5. Seretotumišo sa segologolo – se latela fomula ya thetotumišo ya segologolo - Ke tšhaba baditi.
6. Ngwato Morwakgomo le Botosi bja Pheladi.

SERETO SA 10

O MMAGOBANAKE - MASHILO P.M.

(Mothopo: www.mpnews.org)

- 1 Ke go teile serokaphatla bokgarebeng
- 2 O le Naledi ya go takuma mello.
- 3 O takuma tšhebelesane tša Makgowa,
- 4 Ka go bona ka ihlo la leratorato.
- 5 O mmagobanake!
- 6 Ramasedi ke mo fa tebogo
- 7 Gobane ka wena ke filwe gauta,
- 8 Ke filwe tlapanhlokwa la Toitše,
- 9 Ke filwe kgagarakgolo ya bja ka bophelo.
- 10 O mmagobanake!
- 11 O mpeile pšheregehle ka fera seseka.
- 12 Wa mpea hubeng sa leratorato,
- 13 Wa pea gaegae ga mahlaku
- 14 Lapeng la khutšo setukaletshabo.
- 15 O mmagobanake!
- 16 O se hlahlaulwe ke tša badimo diphefo,

- 17 Tša go kutufanya motho monagano,
- 18 Wa dula bofefeane leubeng
- 19 Ka leleme wa ya le melodi ya makaba.
- 20 O mmagobanke!

- 21 Tla re se obaobe ditšitlanya lethabo
- 22 Gobane di iša motho boenyane, khutša senya motseng,
- 23 Nyanyeng batho tša šisa ka go ebaeba
- 24 Ba šareditšwe ke bophelo malapišabatho.
- 25 O mmagobanake!

[Letl. 132 – 133]

- **Tlotlontšu**

Takuma – benya

Psherekgehle – o mo dudišitše gabotse

Kgagara – taola

Hlahlulwe – a se huetšwe ke dipolelo tša ka ntle

Kutufanya – senya

Obaobe – go ipiletša dilo

- **Tabakgolo /Kgwekgwe**

Lerato

- **Kakaretšo**

Sereti se thakgadišwe ke ge se ile sa dira kgetho ya maleba ya mosadi. Mosadi yo mobotse wa go apara gabotse ebile wa go agiša. Sereti se leboga Modimo ka mosadi yo wa lethabo le lerato. O eletša mosadi wa gagwe gore a se huwetšwe ke meoya yeo e fokago ya go se loke le dipolelo tša batho.

- **Mohuta wa sereto**

Sereto se ke thetolerato.

Sereti se reta lerato leo masadi wa gagwe a nago le lona go yena.

Tshekatsheko ya sereto

- **Sebopego sa ka ntle sa sereto**

Ditemanatheto

- Sereto se se bopilwe ka ditemathetheto tše 5

- Ditemanatheto di bopilwe ka methalotheto ye 5 (khwinthete)

Methalotheto

- Methalotheto ke ye masomepedihlano
- Methalotheto ke ye mekopana le ya magareng.
- **Kelelothato/kgopolokeledi/kgopolotšweledi/entšampamente**

Mohlala:

Mothalotheto wa 20 le 21

Tla re se obaobe ditšitlanyaethabo

Gobane di iša motho boenyane, khutša senya motseng,

Kgopolo ya go re sereti le seretwa ba se ke ba ikgokela disenyi lapeng la bona e fetela mothalothehong wa go latela.

Temanatheto ya 2, methalotheto ya 3 le 4

Ramasedi ke mo fa tebogo

Gobane ka wena ke filwe gauta,

Kgopolo ya go leboga Modimo e tšwelapele mothalothehong wa go latela.

- **Poeletšothomi**

Mohlala:

Methalotheto ya 2 le 3

○ le Naledi ya go takuma mello.

○ takuma tšhebelesane tša Makgowa,

Tematheto ya 2, methalotheto ya 8 le 9

Ke filwe tlanahlokwa la Toiše,

Ke filwe kgagarakgolo ya bja ka bophelo.

- **Poeletšokgaotši**

Mehlala:

Methalotheto ya 11 le 14

○ mpeile pšheregehle ka fera seseka.

Wa mpea hubeng sa leratorato,

Wa mpea gaegae ga mahlaku

Lapeng la khutšo setukaethabo.

○ mmagobanake!

Methalotheto ya 16 le 20

○ se hlahlaulwe ke tša badimo diphefo,

Tša go kutufanya motho monagano,

Wa dula bofefeane leubeng
Ka leleme wa ya le melodi ya makaba.
O mmagobanke!

- **Dibokantšu**

Mehlala:

Mothalotheto wa 8: Tlapanahlokwa - Sereti se šomišitše sebokantšu se go tšweletša kgopolo ya gore mosadi yo o be a le bohlokwa go sereti.

Mothalotheto wa 9: Kgagarakgolo - Sereti se laetša gore se filwe motho yo bohlokwa.

- **Dika**

Mehlala:

Mothalotheto wa 1: Ke go teile serokaphatla bokgarebeng

Mothalotheto wa 19: Ka leleme wa ya le melodi ya makaba.

- **Leswao**

Mehlala:

Methalotheto ya 5, 10, 15, 20 le 25.

Sereti se šomošitše leswao le go gatelela gore sereti se dirile kgetho ya maleba.

- **Moya wo o fokago**

Moya wa lethabo.

Sereti se thabišwa ke ge se dirile kgetho ya maleba ya mosadi.

- **Maikutlo a sereti**

Maikutlo a lethabo.

Sereti se thabišwa ke lerato le thekgo tšeo a di hwetšago ka lapeng la sona.

- **Molaetša**

Sereto se se re ruta gore re swanetše go dira kgetho ya maleba ge o nyala goba o nyalwa.

Mehlala ya dipotšišo tša ditsopolwa

1. Ke setlabeleditheto sefe seo se dirišitšwego methalothetong ya 1 le 2. Hlaloša tirišo ya sona.
2. Tsopola o be o fe mohuta wa poeletšo temathetong ya 3.
3. Hlaloša gore sereto se ke sa mohuta mang o be o fe lebaka.

4. Ahlaahla maikutlo a sereti seretong se.
5. Ka dintlha TŠE PEDI ahlaahla ka moo sereti se šomišitšego dibokantšu go tšweletša tshwantšhokgopolo temanathetong ya 3 le 5.
6. Efa tirišo ya kelelothalo temanathetong ya 3
7. Sereto se se tletše ka leswaomakalo mothalothehong wa 5, 10, 15, 20 le 25. Ke ka lebaka la eng sereti se le dirišitše ka tsela ye? Fahlela ka ntlha e tee.

Mehlala ya dikarabo

1. Kelelothalo – kgopolo ya gore sereti se dirile kgetho ya maleba e tšwela pele mothalothehong wa go latela ka go mo swantšha le naledi.
2. Poeletšothomi ya sekafoko
Wa mpea hubeng sa leratorato,
Wa pea gaegae ga mahlaku.
3. Thetolerato – Sereti se reta lerato leo mosadi wa sona a nago le lona go yena.
4. Maikutlo a lethabo.
Sereti se thabišwa ke lerato le thekgo yeo se e hwetšago go mosadi wa sona.
5. Temanatheto ya 3 mothalotheho wa 14
Setuka lethabo - Sereti se šomišitše sebokantšu se go tšweletša kgopolo ya gore Lapeng la bona go tletše lethabo.

Goba

- Temanatheto ya 5 mothalotheho wa 21 le wa 24
Ditlitšanya lethabo - Sereti se tšweletša kgopolo ya go re ba se ke ba dumelela dilo tšeo di ka fedišago lethabo la bona ka lapeng.
6. Kelelothalo - Kgopolo ya gore sereti se hweditše lethabo ka gae e tšwelelela mothalothehong wa go latela.
 7. Leswao la makalo le šomišitšwe ditemanathetong ka moka.
Sereti se šomišitše leswao le go gatelela gore sereti se dirile kgetho ya maleba.

TATAGOMATOBO - MOHLAMONYANE J.N.

(Mothopo: www.thoughtco.com)

1. "Kgomo e a tshwa! "
2. "E gangwa ke mang?"
3. "E purutlwa ke nna Ramotlogelo marekathipa ka mahlo,
4. Ke Kwena ye kgolo tatagoMatobo,
5. Ke monyanana wa boDire le Lefetlana ' a bophelo,
6. Ke phetšane 'a Motshela morwarragoMatlale,
7. Ke motlogolo wa Matile le Modise Mmamaraba,
8. Ke motswala' Swanyane' a boNtlepo le Tshipane,
9. Koma ke botše le Maphaswana thaka tša Rahlagane,
10. Ke ditetšwe ke baditi boMaphowe le Ntsowe a boPule,
11. Marumo ke fahlagantšhitše a bo Tshipane le Molefe.
12. Ke motho wa boBjalwe le Magetle Nkgaruba' bokgoši,
13. Ke motho a bokatakatang ka sa morago mafsega
14. Ge e le rena mereleba re šotoka ka lerumo ka seatleng,
15. Ke manyalaahlala sogana la tedu e tee,
16. Mosadi ke hladile Mopedi wa kua Malahleng,
17. Mosadi ke nyetše ngwana wa baanatau ya legola,
18. Ngwana tswalwa ke batho ba moriri le hlogo,
19. Kgarebe ya ledumedišego mmagomošomo a feletše,

20. Kgonthe mahlatse ga a phuthelwe ka kobo Batau.

21. Ke nameletše le dithaba ka ba ka fihla Rite gaKopa,

22. Ke itše ke boa ka boa ke lekeleditse matsogo

23. Ke theogetše Lepelle go ikokotlela ka meetse,

24. Ngwana yo mmotsana ka ithopela Mminatau ka lerato,

25. Kgonthe bogobe a nkapeela boloulwane le semphemphe,

26. A tloga a nthintha ka mahenyahenya a Sekgowa,

27. Ka kgomonaka le kgomoboya mmalerato ka goroša.

28. Ke nna mogale 'a boMagare 'a Malawane

29. Nkadimeng selepe sa makeolane ke reme medube le mere,

30. Ke tloge ke rema bagale boSokana le Kaitswe,

31. Bona ge ba le bjalo ke bannatia dikgagapa tša marumo,

32. Ntwa ba lwele ya thuto borutiši Tshwane 'a boPoulo,

33. Ka fofa la mpšhe ba mphadimiša ka tsena gae ga boNala,

34. Gae Ntwane ka tsena ke farafarilwe ke bagale,

35. Ka tate ka Motshela ke itia fase ka dikhuru

36. Ke tamiša bagale boMohlamme le bosekokoto,

37. Kgati tša meretlwa ka otlana go kwagetše

38. Ke tšhaba baditi bokaMapulana thaka tša mogolle.”

[Letl. 135 – 136]

- **Tlotlontšu**

Fahlagantšhitše – go kopanya dilo

Purutlwa – gangway/go bolela/go reta

- **Tabakgolo/ Kgwekgwe**

Mo seretong se Mminakwena o a itheta ka bophelo bja gagwe, setlogo sa gagwe le diphihlelelo tša gagwe.

- **Kakaretšo**

Sereti se itheta ka botšo/bophelo bja gagwe, ka tša lebollo, manyalo, dintwa tše a di lwelego le tša dithuto. O re tsebiša gore ke yena Mminakwena.

- **Mohuta wa sereto**

Sereto se ke thetotumišo ya segologolo, sebopego sa yona se na le formula ya go thoma le go fetša.

“Kgomo e a tshwa!” gomme sa felela ka go re “Ke tšhaba baditi...”

Tshekatsheko ya sereto

Tlhamego ya seretotumišo

- **Matseno**

“Kgomo e a tshwa! “

“E gangwa ke mang?”

- **Boitsebišo**

Tematheto 1

“E purutlwa ke nna Ramotlogelo marekathipa ka mahlo,

Ke Kwena ye kgolo tatagoMatobo,

Ke monyanana wa boDire le Lefetlana ‘a bophelo,

Ke phetšane ‘a Motshela morwarragoMatlale,

Ke motlogolo wa Matile le Modise Mmamaraba

Ke motswala’ Swanyane’ a boNtlepo le Tshipane

- **Mmele/ Tšweletšo** - Re hlalosešwa ka ditiro

Mminakwena o anega ka moo yena e lego mogale ntweng, ke monna, o bolotše. O nyetše basadi go tšwa mafelong a go fapana. O hlalile bao a palelanego le bona.

O kopane le bagale ba thuto a ithuta le bona a boela gae e le morutiši.

- **Mafetso/ Phetšo/ Thumo**

Ke tšhaba baditi bokaMapulana thaka tša mogolle.

- **Sebopego sa ka ntle**

Sereto se se bopilwe ka ditematheto tše 4

Temanatheto ya 1, methalotheto ye 11

Temanatheto ya 2, methalotheto ye 9

Temanatheto ya 3, methalotheto ye 7

Temanatheto ya 4, methalotheto ye 11

Methalotheto ke ye mekopana, ya magareng le ye metelele.

- **Tlogelo**

Mohlala:

Mothalotheto wa 8 le 9

Ke motswala’ Swanyane’ a boNtlepo le Tshipane,

Koma ke botše le Maphaswana thaka tša Rahlagane,

- **Poeletšothomi**

Mehlala:

Methalotheto ya 2 le 3

“**E** gangwa ke mang?”

“**E** purutlwa ke nna Ramotlogelo marekathipa ka mahlo,

- **Poeletšontšu**

Mohlala:

Mothalotheto wa 22

Ke itše ke **boa** ka **boa** ke lekeleditše matsogo

- **Poeletšo ya sekafoko**

Mohlala:

Methalotheto ya 16 le 17

Mosadi ke hladile Mopedi wa kua Malahleng,

Mosadi ke nyetše ngwana wa baanatau ya legola,

- **Poeletšogare**

Mehlala:

Methalotheto ya 2 le 3

E gangwa **ke** mang?”

“E purutlwa **ke** nna Ramotlogelo marekathipa ka mahlo,

Methalotheto ya 16 le 17

Mosadi **ke** hladile Mopedi **wa** kua Malahleng,

Mosadi **ke** nyetše ngwana **wa** baanatau ya legola,

- **Poeletšo ya senoko**

Mohlala:

Ke itše **ke** boa ka boa **ke** lekeleditše matsogo

- **Poeletšokgaotši**

Mehlala:

Methalotheto ya 28 le 30

Ke nna mogale ‘a boMagare ‘a Malawane

Nkadimeng selepe sa makeolane ke reme medube le mere,

Ke tloge ke rema bagale boSokana le Kaitswe,

Methalotheto ya 36 le 38

Ke tamiša bagale boMohlamme le bosekokoto,

Kgati tša meretlwa ka otlana go kwagetše
Ke tšhaba baditi bokaMapulana thaka tša mogolle.”

- **Poeletšo ya kgopolo**

Mohlala:

Mothalotheto wa 22

Ke itše **ke boa ka boa** ke lekeleditše matsogo

- **Tšhwantšhišo**

Mohlala:

Mothalotheto wa 33

Ka fofa la mpšhe ba mphadimiša ka tsena gae ga boNala

E tšweletša lebelo le a ithutilego ka lona ka thušo ya bagale ba thuto mo sereti se gorogilego ka gae se swere lengwalo la borutiši.

- **Tshwantšhanyo**

Mohlala:

Mothalotheto wa 38

Ke tšhaba baditi **bokaMapulana** thaka tša mogolle.”

Sereti se dirišitše sekapolelo sa tshwantšhanyo go laetša gore o feditše go reta/ ga a san a ditaba/ o booka nako.

- **Dibokantšu**

Mehlala:

Manyalaahlala

Kgomonaka

Kgomoboya

Bannatia

- **Mainatheto**

Mehlala:

Mothalotheto wa 3: Kwena

Mothalotheto wa 12: Nkgaruba

Mothalotheto wa 20: Batau

Mothalotheto wa 24: Mminatau

- **Dika**

Mohlala:

Mothalotheto wa 35

Ka tate ka Motshela **ke itia fase ka dikhuru**

Sereti se ra gore se a leboga.

- **Moya wo o fokago**

Moya wa lethabo/boikgantšho

Sereti se atlegile bophelong/se ikgantšha ka seo se se fihleletšego.

- **Maikutlo a sereti**

Maikutlo a lethabo/kgotsofalo

Sereti se atlegile bophelong/se kgotsofaditšwe ke tšeo di diragetšego bophelong bja gagwe.

- **Molaetša**

Motho ge a le mo lefaseng o ba le nepo ka fao o swanetše go netefatša gore o a e fihlelela.

Mohlala wa potšišo ye telele

Ahlaahla sebopego sa sereto se o lebeletše dinyakwa tša seretotumišo.

Mehlala ya dikarabo

Hlokomela: Ga se ka mehla mo karabo ya potšišo e telele e bago le thumo. Thumo karabong ya potšišo ye telele e laolwa ke ka mkgwa wo mohlalobi a botšišitšego potšišo. Lebelela o inweše ka nkgo go mehlala ya dikarabo tšeo di filwego tša dipotšišo tša ka godimo. Bala potšišo morago o lebelele karabo. Ke gona fao o tlogo kgona go bona mohuta wa dipotšišo tša go nyaka thumo.

Thumo ke boikgopolelo bja molekwa. Molekwa o tšweletša dikgopolo tša gagwe malebana le dintlha tšeo a di ngwetšego. Sa bohlokwa ke gore e laolwa ke potšišo.

Teori ya sebopego

Ke mkgwa wo sereto se hlamegilego ka gona.

Tirišo

Sereto se ke seretotumišo. Se na le sebopego sa go ikgetha se se bopilwego ka fomula ya matseno, boitsebiso, mmele le mafetšo.

Matseno

“Kgomo e a tshwa!

“E gangwa ke mang?”

Boitsebišo

Mothalotheto 3,4, 5, 6, 7, 8 – 11.

“E purutlwa ke nna Ramotlogelo marekathipa ka mahlo,
Ke Kwena ye kgolo tatagoMatobo,
Ke monyanana wa boDire le Lefetlana ‘a bophelo,
Ke phetšane ‘a Motshela morwarragoMatlale,
Ke motlogolo wa Matile le Modise Mmamaraba,
Ke motswala’ Swanyane’ a boNtlepo le Tshipane

Mmele / Tšweletšo:

Sereti se hlaloša ka ditiro

Mminakwena o anega ka moo yena e lego mogale ntweng.

Ke monna, o bolotše.

O nyetše basadi go tšwa mafelong a go fapana. O hladile bao a palelanego le bona.

O kopane le bagale ba thuto a ithuta le bona a boela gae e le morutiši.

Mainatheto

Mothalotheto wa 3: Kwena

Mothalotheto wa 12: Nkgaruba

Mothalotheto wa 20: Batau

Mothalotheto wa 24: Mminatau

Mafetso/ Phetšo/ Thumo

Ke tšhaba baditi bokaMapulana thaka tša mogolle.”

Mehlala ya dipotsišo tša ditsopolwa

1. Tsopola mohlala wa poeletšo go tšwa temanathetong ya 1.
2. Ke thekniki efe yeo sereti se e šomišitšego mothalothehong wa 9.
3. Ka boripana efa tlhalošothwii ya mothalotheho wa 22.
4. Ahlaahla sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše ditemanatheto.
5. Na sereto se ke sa mohuta mang? Fahlela ka ntlha E TEE.
6. Ke setlabelatheto sefe seo se dirišitšwego mothalothehong wa 33? Hlaloša mošomo wa sona.
7. Ntšha seka go tšwa temanathetong ya 4 o be o se hlaloše go ya ka tirišo.

Mehlala ya dikarabo

1. “E gangwa ke mang?”

“E purutlwa ke nna Ramotlogelo marekathipa ka mahlo,

Goba

Ke Kwena ye kgolo tatagoMatobo,
Ke monyanana wa boDire le Lefetlana **'a** bophelo,
Ke phetšane **'a** Motshela morwarragoMatlale,
Ke motlogolo wa Matile **le** Modise Mmamaraba,
Ke motswala' Swanyane' a boNtlepo **le** Tshipane

Poeletšothomi

Poeletšogare

2. Tlogelo
3. O paletšwe ke go hwetša mosadi yoo a bego a mo nyaka.
4. Ditemanatheto:
Sereto se se bopilwe ka ditematheto tše 4
Temanatheto ya 1, methalotheto 11
Temanatheto ya 2, methalotheto 9
Temanatheto ya 3, methalotheto 7
Temanatheto ya 4, methalotheto 11
5. Ke seretotumišo sa segologolo.
Se na le matseno le mafetšo a thetotumišo ya segologolo, se latela fomula ya mohuta wo wa sereto)
6. Tšhwantšhanyo – sereti se itshwantšha le lefofa la mpšhe go laetša lebelo leo se ithutilego ka lona ka thušo yeo a e filwego.
7. Itia fase ka dikhuru – Sereti se leboga bagabo ga Ntwane ge se tšweletše dithutong tša sona.

THWAGADIMA - MASENYA L.I.

(Mothopo: www.news24.com)

- 1 E nkamogile mphufutšo wa theka la ka,
- 2 E ile e nkamoga gwa hloka mokgoši gwa tamiša seetša,
- 3 Ya o latswa khulong e roroma e rarela le ngwako,
- 4 Ya phetha ka go o kgaola molala
- 5 E dutše e latswa magalagapa a ngwako e se na taba,
- 6 E eja bogale e ganetša bahlakodiši go tsena.
- 7 La gagwe la nkgola pelo la ntšhupetša Phafola e sa le ke betlwa,
- 8 Ka phaphaila le boreatseba badimo ba ntlhapa diatla,
- 9 Ka pitšeng e tee ka šupša ge go hlabana tša šaka,
- 10 Ka ithwala megono, ka bea khuru fase, ka sola kgadimataataa,
- 11 Ka molaetša o šele, e o fihlišitšego go Mmopi,
- 12 Ba mpea fase gobane ntwaga e na bothakga.
- 13 E rathile tladi ya lesehla ke seyamošate,
- 14 Bjokong bja phukubje ya ka gwa selaganya ya polao megopolo,
- 15 Puku ya nketa pele ya swara thipa ka bogaleng,
- 16 Fokothero: “O se ke wa bolaya”,
- 17 Fokothero: “Tsohle di na le nako ya tšona”,

18 Tša nthipa ditho, ka robega mogopolo.

19 Mogopolo wa ikgata mehlala ka gadima morago,

20 Ka ipona molahlegi ke hloka marobalo,

21 Ngana ke tlile go lahla fase molepo,

22 Ka etša noga ka sekama ka go gwethegana,

23 Ka sepela bjalo ka segwagwa se se ponokago,

24 Nna le molekani tsela re tla dikišana.

25 Bja pudi bo tšwa tlhakong, bo tla ntlhwaila ke hlakile,

26 Gobane mogopolong go selaganya sa wona sefahlego,

27 Bja re bo ntlhwaila ya ba kgopolo e lapile wa go ntšha leleme,

28 Megokgo e eletše wa go tlatša dikgamelole le dikgamelwana,

29 Malaong ka tsupelela madibeng e sego a bokubu,

30 E le moro wa hlogo mahlolwakethwagadima.

31 Go a bokubu le bokwena mmamoratwa o boile,

32 A boa a nkgobatheletše lesogana la kgarana ya ntotomana,

33 Sogana la mahwafana a maphethephešana,

34 Sogana la mahlwana a dinaletšana,

35 A go kgabišwa ke Mmopi ka dinkwana tša go buleganyana,

36 Ka morišana wa go okamela phatlanyana ya mphaphašana.

37 E nkamogile thwagadima ga go sedirwa,

38 E nkamogile go šetše go ithwala megono, o be a sa ntebana.

39 Seo se sa felego se a hlola, o be a sa ntebana,

40 Ga go tsela ye nngwe bohle re leetong,

41 Gobane bohle re tša mafiša go leno lefase,

42 Seo se nolago moko ke gore go fihla mang pele.

[Letl. 147 – 148]

- **Tlotlontšu**

Thwagadima – ke pheko ya letšwa

Phaphaila – go emaema o nyaka thušo

Latswa – tshuma

Magalagapa – tlhaka ya ngwako

Boreatseba – dingaka

Ntlhwaila – go swara ke boroko/go tšewa ke boroko

Gwetegana – go menekana o sa sepele

- **Tabakgolo/Kgwekgwe**

Kotsi ya mollo

- **Kakaretšo**

Sereti se swetšwe ke ngwako lorelore moo se ilego sa hlokofolelwa ke ngwana wa mošemane sa šala se se na legae. Kotsi ye e dirile gore sereti se ye ngakeng ya setšo. Ngaka ya mmošša ge kotsi yeo e hlotšwe ke bao a phelago le bona/ ba le go kgauswi le yena. Sereti se tletšwe ke kgopolo ya go itefeletša ka ge e le modumedi, pukukgethwa ya mo thibela go dira seo. Mafelelong sereti se ikhomotša ka go re lehu ke tsela ya bohle.

- **Mohuta wa sereto**

Thetosello

Sereti se kwele bohloko ka kotsi ya mollo yeo e mo šiilego a swetšwe ke ngwako/ ntlo le go hlokofolelwa ke morwa.

Tshekatsheko ya sereto

- **Sebopego sa ka ntle sa sereto**

Mohlala:

Ditemanatheto

- Sereto se bopilwe ka ditemanatheto tše šupa.
- Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e na le methalotheto ye tshela.

Methalotheto

- Sereto se bopilwe ka methalotheto ye 42.
- Methalotheto ke ye metelele, ya magareng le ye mekopana.

Dika le diema

- **Dika**

Mehlala

Mothalotheto wa 8

Badimo ba **ntlhapa diatla**

Badimo ba se mo fe thušo yeo a e kgopelago/ba mo latola.

Mothalotheto wa 7

La gagwe **la nkgola pelo** la ntšhupetša Phafola e sa le ke betlwa
Go kweša bohloko, sereti se kwešwa bohloko ke lehu la ngwana wa sona.
Mothalotheto wa 10

Ka ithwala megono, ka bea khuru fase, ka sola kgadimataataa,

- **Diema**

Mohlala:

Mothalotheto wa 9

Ka pitšeng e tee ka šupša ge **go hlabana tša šaka**,
Batho go lwa bao ba phelago mmogo. Mollo lapeng la sereti o ka be o hlotšwe ke bao a
phelago nabo.

- **Mothofatšo**

Mohlala:

Methalotheto ya 4 le 5

Ya phetha ka go o kgaola molala.
Ngwako ga o na molala ka fao o filwe seemo sa motho. Sereti se laetša gore ngwako o
swele ga o sa le gona.
E dutše e latswa magalagapa a ngwako e se na taba,
Magalagapa ke a motho, mo sereti se laetša gore kgabo e be e tshuma tlhaka ya ngwako.
Mothalotheto wa 6
E eja bogale e ganetša bahlakodiši go tsena.
Kgabo ya mollo ga se motho e ka se ganetše batho go tima mollo, mo e laetša go galefa ga
wona.

- **Tshwantšhanyo**

Mohlala:

Mothalotheto wa 23

Ka sepela bjalo ka segwagwa se se ponokago

Ka mothalotheho wo sereti se laetša ka moo se bego se sepela ka morago ga go kwa
bohloko.

Pheteletšo

Mohlala:

Mothalotheto wa 28

Megokgo e eletše wa go tlatša dikgamelo le dikgamelwana

Sereti se letše kudu ka ge se be se kwele bohloko bja go lahlegelwa ke ngwana le go swelwa ke ngwako.

- **Tlogelo**

Mohlala:

Methalotheto ya 33 le 34

Sogana la mahwafana a maphethephešana,

Sogana la mahlwana a dinaletšana,

Sogana - lesogana

Poeletšo

Poeletšothomi

Methalotheto ya 1 le 2

E nkamogile mphufutšo wa theka la ka,

E ile e nkamoga gwa hloka mokgoši gwa tamiša seetša,

Methalotheto ya 3 le 4

Ya o latswa khulong eroroma e rarela le ngwako,

Ya phetha ka go o kgaola molala **E** dutše e latswa magalagapa a

ngwako e sena taba

Methalotheto ya 16 le 17

Fokothero: “O se ke wa bolaya”,

Fokothero: “Tsohle di na le nako tšona”,

- **Poeletšogare**

Mohlala:

Methalotheto ya 27 le 28

Bja re bo ntlhwaila ya ba kgopolo e lapile **wa go** ntšha leleme,

Megokgo e eletše **wa go** tlatša dikgamelo le dikgamelwana,

- **Poeletšokgaotši**

Mohlala:

Methalotheto 32 le 35

A boa a nkgobatheletše lesogana la kgarana ya ntotomana,

Sogana la mahwafana a maphethephešana,

Sogana la mahlwana a dinaletšana,

A go kgabišwa ke Mmopi ka dinkwana tša go buleganyana,

Poeletšopotlanyi

Methalotheto 25, 26 le 27

Bja pudi bo tšwa tlhakong, bo tla ntlhwaila ke hlakile,

Gobane mogopolong go selaganya sa wona sefahlego,
Bja re bo ntlhwaila ya ba kgopolo e lapile wa go ntšha leleme,

- **Kelelothalo**

Mohlala:

Methalotheto 4 le 5

Ya phetha ka go o kgaola molala
E dutše e latswa magalagapa a ngwako e se na taba,
Kgopolo ya gore mollo o wišitše ngwako e tšwelelela mothalotheotong wa go latela.

- **Kgakantšho**

Mohlala:

Methalotheto ya 31 - 36

A boa a nkgobatheletše lesogana la **kgarana** ya ntotomana,
Sogana la **mahwafana** a maphethephešana,
Sogana la **mahlwana** a dinaletšana,
A go kgabišwa ke Mmopi ka **dinkwana** tša go buleganyana,
Ka **morišana** wa go okamela **phatlanyana** ya **mphaphašana**.
Sereti se šomišitše nyenyefatšo go fa mmadi seswantšho sa lesea leo le belegwego

- **Morumokwanokgaotši**

Mohlala:

Methalotheto ya 19 le 23

Mogopolo wa ikgata mehlala ka gadima mor**ago**,
Ka ipona molahlegi ke hloka marobalo,
Ngana ke tlile go lahla fase molepo,
Ka etša noga ka sekama ka go gwethegana,
Ka sepela bjalo ka segwagwa se se ponok**ago**,
Nna le molekani tsela re tla dikišana.

- **Morumokwanoputlanyi**

Mohlala:

Methalotheto ya 22 le 24

Ka etša noga ka sekama ka go gwetheg**ana**,
Ka sepela bjalo ka segwagwa se se ponok**ago**,
Nna le molekani tsela re tla dikiš**ana**.

- **Moya wo o fokago**

Moya wa manyami.

Sereti se nyamišwa ke ge mollo o mo lobišitše ngwana le ngwako.

- **Maikutlo**

Maikutlo a manyami.

Sereti se kwešitšwe bohloko ke kotsi ya mollo yeo e mo hlagetšego.

- **Molaetša**

Ka sereto se, moreti o re lemoša gore dilo ka moka di a fela seo se sa felego se a hlola. Le bona bophelo bo a fela, ka moka re tlo hlokofala. Phapano ke fela gore re tlo hlokofalo ka dinako tša go fapana.

Mohlala wa potšišo ye telele

Sekaseka tirišo ya dika le diema seretong se.

Mehlala ya dikarabo

Hlokomela: Ga se ka mehla mo karabo ya potšišo e telele e bago le thumo. Thumo karabong ya potšišo ye telele e laolwa ke ka mkgwa wo mohlalobi a botšišitšego potšišo. Lebelela o inweše ka nkgo go mehlala ya dikarabo tšeo di filwego tša dipotšišo tša ka godimo. Bala potšišo morago o lebelele karabo. Ke gona fao o tlogo kgona go bona mohuta wa dipotšišo tša go nyaka thumo.

Thumo ke boikgopolelo bja molekwa. Molekwa o tšweletša dikgopolo tša gagwe malebana le dintlha tšeo a di ngwetšego. Sa bohlokwa ke gore e laolwa ke potšišo.

Teori ya dika le diema

Ke polelo ye e ikgethilego yeo ka yona sereti se tšweletšago melaetša le dikgopolo tša gagwe.

Tirišo

Seretong se sereti se dirišitše dika le diema go tšweletša seswantšho sa bohloko bjoo a bo kwelego le go ikhomotša

Dika

Mothaloteto wa 8

Badimo ba **ntlhapa diatla**

Ba se mo fe thušo yeo a e kgopelago

Mothalotheto wa 7

La gagwe **la nkgaoa pelo** la ntšhupetša Phafola e sa le ke betlwa,
Go kweša bohloko, sereti se kwešwa bohloko ke lehu la ngwana wa sona.

Mothalotheto wa 10

Ka ithwala megono, ka bea khuru fase, ka sola kgadimataataa,

Mothalotheto wa 21

Ngana ke tliile go lahla fase molepo,

Diema

Mothalotheto wa 9

Ka pitšeng e tee ka šupša ge **go hlabana tša šaka**,
Batho go lwa bao ba phelago mmogo. Mollo lapeng la sereti o ka be o hlotšwe ke bao a
phelago nabo.

Mothalotheto wa 42

Gobane bohle **re tša mafiša** go leno lefase,
Ga ra dulela ruri lefaseng, letšatši le lengwe re tlo hlokofala.

Mehlala ya dipotšišo tša ditsopolwa

1. Ke setlabelotheto sefe seo se dirišitšweng methalothetong ya 4 le 5?
2. Ke moya ofe wo o fokago seretong se? Tiiša karabo ya gago ka lebaka
3. Tsopola o be o fe mohuta wa poeletšogare temanathetong ya 5.
4. Hlaloša gore sereto se ke sa mohuta mang.
5. Laetša ka fao sereti se dirišitšego mothofatšo go tšweletša tshenyo yeo e hlotšwego ke mollo temanathetong ya 1.
6. Laetša morumokwano temanathetong ya 4 woo o tšweletšago sebopego sa lesea le le belegeletšwego sereti.

Mehlala ya dikarabo

1. Kelelothalalo
2. Moya wa manyami,
Sereti se nyamišwa ke ge mollo o mo lobišitše ngwako le ngwana.
3. Bja re bo ntlhwaila ya ba kgopolo e lapile **wa go ntšha leleme**,
Megokgo e eletše **wa go tlatša dikgamelo le dikgamelwana**

Poeletšogare

4. Thetosello – Sereti se kwele bohloko ka kotsi ya mollo yeo e mo hlagetšego a swetšwe ke ngwako le go hlokofalelwa ke morwa.
5. Ya phetha ka go o kgaola molala
Ngwako ga o na molala ka fao o filwe seemo sa motho. Sereti se laetša gore
Ngwako o swele ga o sa le gona.
6. A boa a nkgobatheletše lesogana la kgarana ya ntotomana,
Sogana la mahwafana a maphethephešana,
Sogana la mahlwana a dinaletšana,
A go kgabišwa ke Mmopi ka dinkwana tša go buleganyana,
Ka morišana wa go okamela phatlanyana ya mphaphašana.
Morumokwanotia

18. Mohlala wa sereto se se sego sa bonwa

Sereto se ga se tšwe ka gare ga Montshepetšabošego. Mohlahlobi a ka tšea sereto sefe kapa sefe go tšwa dipukung tša theto tšeo di lego gona. Ke kgapeletšo go molekwa go araba dipotšišo tša sereto se ge a ngwala tlhahlobo. Ke potšišo ya 5.

A re lebeleleng mohlala wo wa sereto se se sego sa bonwa:

MATSIKINYANE - Mokaba SJ, Matsho KP, Phofi EM, Machitela MS

TSHADI ITSHWABELENG - Phofi EM

- 1 Lena mpotšeng mo ...
- 2 Ka gore se se segotlane sa mamina
- 3 Se reng se rethwa ke phefo tša badiradibe?
- 4 Ngwana go tswalwa go pharwa sethobolong?
- 5 Ngee, ya go hlohleletšwa ke nyora la legae!
- 6 Makgopelatšhireletšo go bešweng ke tšatši,
- 7 Makgopelatšhutišo phulong tša dikolobe.

- 8 Le sa se setla seana la diiri le diirana
- 9 Phogwana e thapile boka tanyatanya
- 10 Kobo ya sona e le dikata di lahlilwego
- 11 Se goragora dikgobeng tša mphuthelatlakala
- 12 Se kama podile ka atlana tša tokomane.

- 13 Lena wee, le reng ka sephedi se seswa se?
- 14 Le reng ka motswalwaatswalelwa tshotlo yo?
- 15 Le reng ka mathomo a bofelo bja phelo bjo?
- 16 Tshadi wee, tshadi wee!
- 17 Mekgeledi ya megokgo ya yoo ga e go gagole pelo?
- 18 Meethimolo ya 'gwe ga e go tlerole moko?
- 19 Methothomelo yeo ga e go kgotlhantše moya?

- 20 O diabolose ka manaka mmagotlhokaina,
- 21 O sathane a ipheditše, ga wa romeletša,
- 22 O apola serithi sa botswadi nameng ruri,
- 23 Gomme o sa ba le sebete o ipitša mosadi.
- 24 Tshadi itshwabeleng!

[Letl. 38–39]

Mehlala ya dipotšišo tša sereto se se sego sa bonwa

1. Tsopola mohlala wa poeletšo ya senoko temathetong ya 1 o be o fe le mošomo wa yona.
2. Laetša tirišo ya tshwantšhokgopolo ye e tšweletšwago ke methalotheto ya 10 le 11.
3. Na mohola wa kgoeletšo ye e tšwelelago mothalotheong wa 16 ke o fe? Efa ntlha E TEE.
4. Hlaloša mohuta wa setlabela seo se dirišitšwego methalothetong ya 17–19 go tšweletša maikutlo.
5. Hlaloša metara wo o tšwelelago mothalotheong wa 21 o lebeletše molawana wa kgaogano.
6. Ahlaahla ka mo sereti se dirišitšego tumelokganetši go ala kgopolokgolo ya sereto se.

Mehlala ya dikarabo

1. Poeletšo ya senoko mothalotheong wa 2 mo go 'Ka gona se segotlane...'/ mothalotheong wa 4 mo go 'Ngwana go tswalwa go pharwa sethobolong?'
E tšweletša mošito seretong se.
2. Leseana le hweditšwe le apere mankgeretla thotobolong ya ditšhila le se la iketla.
3. Ke go gatelela molaetša wa sereto le go dira boipiletšo go batho ba basadi gore ba ele taba ye hloko.
4. Sereti se dirišitše potšišoretoriki go tšweletša maikutlo a kwelobohloko/manyami.
5. Metara o arotšwe ka dikarolometara tše pedi.
O sathane a ipheditše – karolometara ya 1.
Ga wa romeletša – karolometara ya 2.

Goba

Dikarolometara di arogantšwe ka sešura.
O sathane a ipheditše//ga wa romeletša.
6. Kgopolokgolo ya sereto se ke go fediša bophelo bja lesea.
Sereti se šomisitše tumelokganetši ye 'Mathomo a bofelo bja phelo bjo', go ala ditiragalo tša go thoma go fedisa bophelo bja leseana.

19. Rubriki ya go swaya dipotšišotelele

[illegible]

SEBOPEGO LE POLELO Sebopego, kelelo le kalo ya dikgopolo Polelo, segalo le setaele tšeo di dirišitšwego ge go ngwalo taodišo MEPUTSO YE 4	- Sebopego se tšweletša tlemagano ya dikgopolo ye botsebotse. - Dikgopolo di hlamegile ebile di tšweleditšwe ka bokgwari. - Polelo, segalo le setaele di a kgahliša, ke tša maleba, tša go hlohla mabjoko. - - Go nyakile go se na le phošwana le e tee ya popopolelo, mopeleto le maswaodikga.	- Sebopego se tšwelela gabotse ebile se tšweletša go ela ga dikgopolo. - Kelelo ye botse ya dikgopolo. - - Polelo, segalo le setaele ke tša maleba.	- Sebopego se a tšwelela. -Taodišo ga e na kelelo ye botse ya dintlha ebile ga go tlemagano ya dikgopolo. - - Diphošo tša polelo ke tše nnyane eupša segalo le setaele ke tša maleba.	- Sebopego se bontšha diphošo tša peakanyo. - Dikgopolo ga se tša beakanywa ka tatelano ye botse. - Diphošo tša polelo ke tše ntši. - Segalo le setaele di fošagetše.	- Sebopego ga se sa maleba. - Diphošo tša polelo ke tše ntšintši ebile le setaele se fošagetše kudu.
---	--	---	---	--	---

20. Tlotlontšu

LENTŠU/LEREO	TLHALOŠO
Mantšutaolo	Mantšu a bohlokwa ao a šupago seo potšišo e se nyakago, ge o araba.
Dithekniki/Ditlabelatheto	Ditlabela tšeo di dirišwago ge go sekasekwa theto.
Tebelelokaretšo	Dielemente tšeo di bopago tlhahlobo ya Lephephe la Bobedi.
Mabotšiši	Mehuta ye e fapanego ya mantšu a go šomišwa go dipotšišo tša theto go ya ka maemo a kwešišo.
Pukukgakollo	Puku ya go fa kgakollo, tlhahlo le tshedimošo go barutwana mabapi le tshekatsheko ya dipotšišo tša theto.
Taodišophelo	Taodišo mabapi le tša bophelo bja mongwadi wa theto.

21. Methopo

1. Mamabolo, M. (2015) *Montshepetšabošego*. Mkondeni, KZN, Shuter & Shooter
2. Makgopa, M. (2014) *Todi ya batlogolo*. Cape Town, Oxford University Press
3. Molatedi, MB. (1999). South Africa, Marumo Publishers
4. Department of Basic Education. (2011) *Setatamente sa pholisi sa Lenaneothuto le Kelo Mephato ya 10 – 12*.
5. Department of Basic Education. (Nov 2017) *Sepedi HL P2*
6. Department of Basic Education. (Nov 2017) *Sepedi HL P2 Memorandum*
7. Department of Basic Education. (Feb-Mar 2018) *Sepedi HL P2*
8. Department of Basic Education. (Feb-Mar 2018) *Sepedi HL P2 Memorandum*
9. Department of Basic Education. (May-Jun 2018) *Sepedi HL P2*
10. Department of Basic Education. (May-Jun 2018) *Sepedi HL P2 Memorandum*
11. Department of Basic Education. (Nov 2018) *Sepedi HL P2*
12. Department of Basic Education. (Nov 2018) *Sepedi HL P2 Memorandum*
13. Department of Basic Education. (May-Jun 2019) *Sepedi HL P2*

14. Department of Basic Education. (May-Jun 2019) *Sepedi HL P2 Memorandum*
15. Department of Basic Education. (Nov 2019) *Sepedi HL P2*
16. Department of Basic Education. (Nov 2019) *Sepedi HL P2 Memorandum*
17. De Schryver, Gilles-Maurice, et al. (2007). *Pukuntšu ya Polelopedi ya Sekolo – Sesotho sa Leboa le Seisimane*. Cape Town. Oxford University Press
18. Lebepe, M.V, (2013) *Diema tša Mogologolo*. Modjadjiskloof, Seroto Books and Publishers,
19. Limpopo Department of Education. (Lewedi 2019) *Sepedi HL P2*
20. Limpopo Department of Education. (Lewedi 2019) *Sepedi HL P2 Memorandum*
21. Mpumalanga Department of Education. (September 2019) *Sepedi HL P2*
22. Mpumalanga Department of Education. (September 2019) *Sepedi HL P2 Memorandum*
23. Pharos (2014). *South African Multilingual Dictionary*. Cape Town. Pharos Dictionaries.
24. Rakoma, JRD. (1978) *Marema – ka – dika tša Sesotho sa Lebowa*. Cape Town. J.L. Van Schaik Publishers.
25. Serudu, S.M. *Oketša tsebo*
26. www.freeclipart/library.com
27. Inthanete

DBE CONFIDENTIAL DOC. NOT FOR DISTRIBUTION